

Αρχιμ. Γεωργίου Χ. Χρυσοστόμου

Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης καί Καμπανίας
Ἀν. Καθηγητῆ τῆς Ἀνώτατης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΥΧΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ἡ ἀσθένεια καί ὁ φυσικός θάνατος προδιαγράφονται ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς γεννήσεώς μας. Ἡ πορεία τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου διέρχεται μέσα ἀπό τό σωματικό καί ψυχικό ἄλγος. Καθένας, ὅλο καί περισσότερο κατά τή διάρκεια τῆς ζωῆς του, συνειδητοποιεῖ ὅτι εἶναι καθηλωμένος στή χοϊκότητα, ἀδύναμος καί ἐπιρρεπής στή φθορά. Ἡ ἐμπειρία τῆς ἀσθένειας ὑπογραμμίζει κάθε φορά τήν αἴσθηση τῆς ἀδυναμίας καί τῆς προσωρινότητας, ἐνισχύει τόν φόβο τοῦ θανάτου καί εἰσάγει τή θλίψη καί τήν ἀνασφάλεια.¹ Ἡ παραπάνω αἴσθηση συνοδεύεται ἀπό τήν συνειδητοποίηση τῆς ματαιότητος καί τήν ἀναστολή ὄλων τῶν ἐπιδιώξεων. Ἡ κοινή ἐμπειρία ὁδηγεῖ στή διαπίστωση ὅτι ἡ ἀσθένεια καί ἡ αἴσθηση διακοπῆς τῆς χρονικῆς προεκτάσεως τῆς ζωῆς ὁδηγοῦν συχνά ἕναν ἄνθρωπο στήν ἄβυσσο τῆς ἀνυπαρξίας καί στό βάραδρο τῆς ἀπόγνωσης. Ἐχοντας τήν αἴσθηση νεκρώσεως τῶν πάντων ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη προσλαμβάνει μηδενική διάσταση, χωρίς ἐλπίδες καί προσδοκίες. Τό τραγικό στοιχεῖο τῆς ἀπελπισίας συνίσταται στήν ἀδυναμία τοῦ «θνήσκειν».²

Ἡ ἐλπίδα τῆς αἰωνιότητος καί τῆς «κρείττονος ἀναστάσεως»³ μεταβάλλει τήν τραγικότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται ἀπό τό τέλμα τῆς θλίψεως, τῆς ματαιότητος καί τῆς καθηλωτικῆς αἴσθησης τοῦ μηδενισμοῦ. Ἀρχίζει νά ἐλπίζει, νά μάχεται καί νά παλεύει, ἀφοῦ ὁ Κύριος εἶναι «ὁ πᾶσαν νόσον καί πᾶσαν μαλακίαν ἀφαιρεῖσθαι

¹ Βλ. «Μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στό I Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο», Ἐκκλησία 85(2008), 841.

² Σταύρου Μπαλογιάννη, «Τά βιώματα τῆς ψυχῆς εἰς τόν φιλοσοφικόν στοχασμόν τοῦ Soren Kierkegaard», Πρακτικά 19^ο Θεολογικοῦ συνεδρίου μέ θέμα «Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας», ἔκδ. I. Μ. Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1999, 321.

³ Ἐβρ. 11, 35.

δυνάμενος». ⁴ Η νίκη του Χριστού κατά του θανάτου γίνεται νίκη κατά της φθοράς και της άनुπαρξίας και οδηγεί τον άνθρωπο σε μία προσωπική ανάσταση. ⁵

Τή νίκη του Χριστού κατά της φθοράς μαρτυρεί ολόκληρη ή λειτουργική ζωή της Έκκλησίας, πού συμβάλλει αποφασιστικά στην αΐσθηση της ζωντανής παρουσίας του Θεού και στή βεβαιότητα της αιωνιότητας. Ίδιαίτερα μέ τίς εϋχές και τίς αιτήσεις ύπέρ υγείας, ό ασθενής άνθρωπος αφήνεται στό έλεος και τήν πρόνοια του Θεού, άφου Αϋτός εΐναι «ό ιατρός των ψυχών και των σωμάτων» ⁶ άποδεσμεύεται από τον φόβο και τήν άγωνία της έκμηδενήσεως: συνειδητοποιεί τήν πορεία του προορισμού του νά γίνει κοινωνός της θείας φύσεως. ⁷ Η ασθένεια χάνει τήν τραγικότητά της και καθίσταται πηγή δυνάμεως. Συνεχώς μαρτυροϋνται περιπτώσεις ανθρώπων, άθεων ή αδιάφορων προς τή χριστιανική πίστη, πού μέσα από τήν ασθένεια όδηγήθησαν στην έλπίδα υπερβάσεως της φθοράς και απέκτησαν τή θαυμαστή αΐσθηση της άγάπης του Θεού. ⁸ Έτσι, ή σωματική ασθένεια μπορεί νά γίνει αίτια της πνευματικής υγείας. Ο άγιος Ίσαάκ ό Σύρος λέει ότι «διά τήν υγείαν της ψυχής επιφέρει ό Θεός εις τον άνθρωπον τάς άρρωστίας». ⁹

Α' ΕΥΧΕΣ ΥΠΕΡ ΥΓΕΙΑΣ

Έάν ισχύει ή διαπίστωση ότι τό ενδιαφέρον της Έκκλησίας άφορά και «τίς πιό άπίθανες και έπουσιώδεις καθημερινές άνάγκες της επίγειας ζωής του πιστού», ¹⁰ καταλαβαίνουμε ότι ή υγεία βρίσκεται στό επίκεντρο αυτού του ενδιαφέροντος. Και πράγματι!

⁴ «Εϋχή εις πάν είδος ασθενείας», Άγιασματάριον, 275.

⁵ Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, *Όψόμεθα τον Θεόν καθώς έστιν*, μφρ. ιερομ. Ζαχαρίου [Ζαχάρου], έκδ. Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Essex 1992, 155.

⁶ «Εϋχή των έπτά παιδων εις ασθενή και μή ύπνοϋντα», Άγιασματάριον, 277. Βλ. και «Εϋχή εις πάσαν ασθένεια», ό. π., 274. Για τον Χριστό και τούς θεούς-θεραπευτές βλ. Antoine Duprez, *Jésus et des dieux guérisseurs*, [Cahiers de la Revue Biblique, 12], Paris 1970.

⁷ Βλ. 2 Πέτρ., 1, 4. Για τήν έννοια της ίασης ως σημείου της βασιλείας των οϋρανών βλ. Edouard Cothenet, «La guérison comme signe du royaume et l'onction des malades (Jc 5,13-16)», *La maladie et la mort du chrétien dans la liturgie. Conférences Saint-Serge. XXIème semaine d'études liturgiques*, [Biblioteca «Ephemerides Liturgicae» «Subsidia», 1], ed. Liturgiche, Roma 1975, 101-125.

⁸ Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, ό. π., 83. Περισσότερα για τό θέμα αυτό βλ. και Georges Crespy, *La guérison par la foi*, [Cahiers Théologiques, 30], Neuchâtel-Paris 1952.

⁹ *Οί άσκητικοί λόγοι άββά Ίσαάκ του Σύρου*, έκδ. Άστέρος, Άθήναι 1961, 22.

¹⁰ Μητροπ. Δράμας Διονυσίου Κυράτσου, «Ο ιατρός των ψυχών και των σωμάτων», *Τό ίερόν μυστήριον του εϋχελαίου*, έκδ. Ι. Μ. Δράμας, Δράμα 2000, 17.

Δέν υπάρχει εκκλησιαστική ακολουθία ή αίτηση ή εὐχή ή δέηση, πού νά μήν περιέχει κάποιο αίτημα ὑπέρ υγείας, εἴτε ἄμεσο εἴτε ἔμμεσο. Καί αὐτό εἶναι ἀπόλυτα κατανοητό, ἀφοῦ ἡ υγεία ἀποτελεῖ ὕψιστο ἀγαθό ή κατά τή λαϊκή ρήση «πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ υγεία».¹¹

Στό ἐν χρήσει Εὐχολόγιο¹² ὑπάρχουν διάφορα εὐχολογιακά καί ὑμνολογικά κείμενα, πού ἀφοροῦν τήν υγεία:

α) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐλαίου ἤτοι τοῦ εὐχελαίου,¹³

β) Ἀκολουθία εἰς ψυχorroαγοῦντα,¹⁴

γ) Εὐχαί ή ἐξορκισμοί ἐπί πασχόντων ὑπό δαιμόνων καί ἐπί πᾶσαν ἀσθενείαν¹⁵ καί

δ) Εὐχαί εἰς διαφόρους ἀσθενείας.¹⁶

Τήν παροῦσα μελέτη θά ἀπασχολήσουν τά κείμενα τῆς τελευταίας κατηγορίας σέ σχέση μέ τίς σύγχρονες εὐχολογιακές ἀνάγκες.

1. Εὐχές ὑπέρ υγείας στό ἐν χρήσει Εὐχολόγιο

α) Τροπάρια ὅταν ὁ ἱερεύς σταυροῖ μετά τῆς ἁγίας λόγχης πάθος νοσήματος:

¹¹ Βλ. ἐνδεικτικά Λεξικό τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς, ἔκδ. Α. Π. Θ., Θεσσαλονίκη 1998, 1162.

¹² Μέ τόν ὄρο αὐτό νοεῖται τό Μικρόν Εὐχολόγιον ή Ἀγιασματάριον, πού ἐκδόθηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί γνωρίζει εὐρεῖα χρήση μέχρι σήμερα.

¹³ Ἀγιασματάριον, 141-183.

¹⁴ Ἀγιασματάριον, 184-193.

¹⁵ Ἀγιασματάριον, 262-273.

¹⁶ Τόν τίτλο αὐτό χρησιμοποιοῖ τό Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 155. Στό ἐν χρήσει Εὐχολόγιο οἱ εὐχές ὑπέρ υγείας ἐντάσσονται στήν ἐνόνητα ἀκολουθία καί εὐχαί εἰς διάφορους περιστάσεις. Ἀγιασματάριον, 273-279 Μικρόν Εὐχολόγιον, 343-349. Γιά τίς ἀντίστοιχες λειτουργικές εὐχές στή ρωμαιοκαθολική ἐκκλησία βλ. Marcel Dubois, *Prières liturgiques pour les malades: deuxième série*, Uuébec 1967. Γιά τίς εὐχές στήν ἐλληνική γλῶσσα βλ. Διάταξη τῆς ἀκολουθίας τοῦ μυστηρίου τοῦ εὐχελαίου καί τῆς ποιμαντικῆς φροντίδας τῶν ἀσθενῶν, ἔκδ. Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή θεία λατρεία, [Ἀθήνα] 2006, 44-59.

Σταυρωθέντος σου Χριστέ,* ἀνηρέθη ἡ τυραννίς,* ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ·* οὔτε γὰρ ἄγγελος,* οὐκ ἄνθρωπος,* ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος* ἔσωσας ἡμᾶς·* δόξα σοι.

Δόξα. Ἦχος δ'

Ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου* τῷ τιμίῳ σου αἵματι·* τῷ Σταυρῷ προσηλωθεῖς* καὶ τῇ λόγχῃ κεντηθεῖς,* τὴν ἀθανασίαν ἐπήγασας ἀνθρώποις·* Σωτὴρ ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ νῦν

Λόγχῃ πλευράν,* ὦ Χριστέ μου, νυγείς σου,* τὴν ἐκ πλευρᾶς ἀνθρωπίνης κτισθεῖσαν,* ὀλέθρου πᾶσι βροτοῖς* γεγонуῖαν πρόξενον,* τῆς κατάρας ἠλευθέρωσας.

17

6) *Εὐχή εἰς ἀσθενοῦντα:*

Ἐσποτα Κύριε Σαβαώθ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ καθεζόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ἀνυμνούμενος· ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινά ἐφορῶν· ὁ ἀνατέλλων τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· ὁ διακρατῶν καὶ διακυβερνῶν ἀρρήτῳ δυνάμει καὶ σοφίᾳ πᾶσαν τὴν κτίσιν, καὶ πᾶσαν πνοήν· ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος· δέξαι με προσερχόμενον τῇ σῆι ἀγαθότητι, καὶ μὴ βδελύξῃ με τὸν ἁμαρτωλόν· ἀλλ' ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου, καὶ ἐξαπόστειλον βοήθειαν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, σπλαγχνισθεῖς ἐπὶ τῷ πλάσματι τῶν χειρῶν σου, ὁ πάντων τὰς προσευχὰς ἐπακούων, καὶ ἴασαι τὸν δοῦλόν σου (τὸν δεῖνα) ἐκ τῆς συνεχούσης αὐτὸν ἀσθενείας. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

18

γ) *Εὐχή εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν:*

¹⁷ Euchologion Goar, 709 Ἀγιασματάριον, 273 Μικρὸν Εὐχολόγιον, 343 Μέγα Εὐχολόγιον, 603 Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 155.

¹⁸ Euchologion Goar, 550 Ἀγιασματάριον, 274 Μικρὸν Εὐχολόγιον, 343-344.

Δέσποτα παντοκράτορ, ἰατρὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων,
ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν, παιδεύων καὶ πάλιν
ἰώμενος, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν (τὸν δεῖνα) τὸν ἀσθε-

νοῦντα ἐπίσκεψαι ἐν τῷ ἐλέει σου. Ἐκτεινον τὸν
βραχίονά σου, τὸν πλήρη ἰάσεως καὶ θεραπείας, καὶ
ἴασαι αὐτόν, ἐξανιστῶν ἀπὸ κλίνης καὶ ἀβρωστίας·
ἐπιτίμησον τῷ πνεύματι τῆς ἀσθενείας· ἀπόστησον
ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν πληγὴν, πᾶσαν ἀλγηδόνα, πᾶσαν
μάστιγα, πάντα πυρετὸν ἢ ῥίγος· καὶ εἴ τί ἐστιν ἐν
αὐτῷ πλημμέλημα ἢ ἀνόμημα, ἄνες, ἄφες, συγχώ-
ρησον διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν. Ναί, Κύριε, φεί-
σαι τοῦ πλάσματός σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ
ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19

Ἡ ἐπιγραφή συναντᾶται καὶ ὡς εὐχὴ ἐπὶ νοσοῦντας.²⁰ Ἡ ἴδια ἡ εὐχὴ καταχωρίζεται
καὶ μέ διαφορετικὴ ἀρχή: «Δέσποτα, δέσποτα πανάγιε, παντοκράτορ, φιλόψυχε, φιλόδουλε,
Σωτὴρ τῶν ἀπάντων, ἰατρὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων...», πού προφανῶς εἶναι καὶ ἡ ἀρχαιότερη.²¹

δ) *Εὐχὴ εἰς πᾶν εἶδος ἀσθενείας.*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ χρόνια καὶ δεινὰ πάθη
λόγῳ μόνῳ θεραπεύσας, ὁ τὴν πενθερὰν Πέτρου
πυρέσσουσαν ἰασάμενος· Αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα,
ἴασαι τὸν δοῦλόν σου (τὸν δεῖνα) ἀπὸ τῆς συνεχούσης
αὐτὸν μάστιγος, ὁ παιδεύων συμπαθῶς, καὶ ἰώμενος
ἀγαθῶς· ὁ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἀφαι-
ρεῖσθαι δυνάμενος· καὶ ἀνάστησον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης
ὀδυνηρᾶς, καὶ ἀπὸ στρωμνῆς κακώσεως, ἐπιθείς ἐπ'
αὐτὸν τὸ φάρμακον τοῦ ἐλέους σου· παράσχου δὲ
αὐτῷ τελείαν ἴασιν καὶ ὑγείαν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἰατρὸς τῶν
σωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν
ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22

¹⁹ *Eucologio Barberini*, 218-219 *Euchologion Goar*, 549 καὶ 680 *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 197-198, 344, 496, 582, 746, 1020 *Ἀγιασματάριον*, 274-275 *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, 344-345 *Μέγα Εὐχολόγιον*, 231.

²⁰ *Eucologio Barberini*, 218.

²¹ Γιά τὴν ἐκδόση τῆς εὐχῆς στή μορφή αὐτὴ βλ. *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 159.

²² *Euchologion Goar*, 549-550 *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 287, 417, 496, 577, 582, 769, 839 καὶ 1020 *Ἀγιασματάριον*, 275 *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, 345.

Ἡ ἐπιγραφή τῆς εὐχῆς φέρεται συνήθως μέ διαφορετική μορφή, ὅπως: εὐχή ἐπί πᾶσαν ἀρρωστίαν,²³ εὐχή εἰς πᾶν εἶδος ἀρρωστίας,²⁴ εὐχή ἄλλη ἐπί ἀρρώστου,²⁵ εὐχή ἄλλη ἐπί κλίνης ἀρρώστου,²⁶ εὐχή ἑτέρα ἐπί ἀρρώστου,²⁷ εὐχή ἐπί πυρεττόνων,²⁸ εὐχή ἐπί ἀρρώστῳ καί μαλλον πυρεττοῦντι,²⁹ εὐχή ἐπί πυρέττοντι,³⁰ εὐχή ἐπί ρίγους καί πυρετοῦ.³¹ Στό ἐν χρήσει Εὐχολόγιο προτιμήθηκε μία γενικότερη διατύπωση τῆς ἐπιγραφῆς, ὥστε ἡ εὐχή νά χρησιμοποιεῖται σέ περισσότερες περιπτώσεις καί νά ἐξυπηρετεῖται εὐρύτερα ἢ συνάφεια μεταξύ ἀσθένειας καί ὑγείας τῶν πιστῶν. Σέ ὀρισμένα Εὐχολόγια τό κείμενο τῆς εὐχῆς παρατίθεται συνοπτικότερα.³²

ε) Εὐχή ἐπί βασκανίαν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, ὁ παντοκράτωρ καὶ παντοδύναμος, ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων μόνῳ τῷ βούλεσθαι· ὁ τὴν ἑπταπλάσιον κάμινον καὶ τὴν φλόγα τὴν ἐν Βαβυλῶνι εἰς δρόσον μεταβαλὼν καὶ τοὺς ἀγίους σου τρεῖς Παῖδας σώους διαφυλάξας· ὁ ἰατρὸς καὶ θεραπευτὴς τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἡ ἀσφάλεια τῶν εἰς σὲ ἐλπίζόντων.

²³ *Euchologion Goar*, 549.

²⁴ *Euchologion Goar*, 549.

²⁵ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 56.

²⁶ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 148.

²⁷ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 363.

²⁸ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 287, 417, 496, 577, 839 καὶ 1020 *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 167.

²⁹ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 344.

³⁰ *Euchologion Goar*, 549 *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 769.

³¹ Ὁ Placidio De Meester, *Rituale-Benedizionale Bizantino*, [*Liturgia Bizantina – Studi di rito Bizantino*, 2, 4], ed. Tipografia Leonina, Roma 1930, 300 ἀναφέρει ὅτι ἡ εὐχή μέ τόν τίτλο αὐτό καταχωρίζεται στό *Μικρὸν Εὐχολόγιον ἢ Ἀγιασματάριον τὸ Μέγα*, ἔκδ. Φοῖνικος, Ἀθήναι 1927, 151-152.

³² Βλ. ἐνδεικτικὰ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 56, 148, 344 καὶ 363. Γιά τὴν ἔκδοση τῆς εὐχῆς στή συνοπτικὴ μορφή βλ. *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 167-168.

Σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἀπό-
στησον, φυγάδευσον καὶ ἀπέλασον πᾶσαν διαβο-
λικὴν ἐνέργειαν, πᾶσαν σατανικὴν ἔφοδον καὶ
πᾶσαν ἐπιβουλὴν, περιέργειάν τε πονηρὰν καὶ
βλάβην καὶ ὀφθαλμῶν βασκανίαν τῶν κακο-
ποιῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ δούλου
σου (**δεῖνος**)· καὶ ἢ ὑπὸ ὠραιότητος ἢ ἀνδρείας ἢ
εὐτυχίας ἢ ζήλου καὶ φθόνου ἢ βασκανίας ἢ
ἄλλης τινὸς αἰτίας συνέβη αὐτῷ τι ἢ συμβῆ,
αὐτός, φιλόανθρωπε Δέσποτα, ἔκτεινον τὴν κρα-
ταιάν σου χεῖρα καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ἰ-
σχυρὸν καὶ ὑψιστον καί, ἐπισκοπῶν, ἐπισκόπη-
σον τὸ πλάσμα σου τοῦτο· καὶ κατάπεμψον αὐτῷ
ἄγγελον εἰρηνικόν, κραταιόν, ψυχῆς τε καὶ σώ-
ματος φύλακα, ὃς ἐπιτιμήσει καὶ ἀπελάσει ἀπ’
αὐτοῦ πᾶσαν πονηρὰν βουλὴν, πᾶσαν φαρμακεί-
αν καὶ βασκανίαν, πᾶσαν ἐνέργειαν πονηρὰν ἢ
βλάβην τῶν φθοροποιῶν καὶ φθονερῶν ἀνθρώ-
πων· ἵνα, ὑπὸ σοῦ ὁ σὸς ἰκέτης φρουρούμενος,
μετ’ εὐχαριστίας ψάλλῃ σοι· Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς
καὶ οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσῃ μοι ἄνθρωπος;
καὶ πάλιν· Οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ’
ἐμοῦ εἶ· ὅτι, σὺ εἶ ὁ Θεός, κραταίωμά μου,
ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ
μέλλοντος αἰῶνος.

Ναί, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, φεῖσαι τοῦ πλά-
σματός σου καὶ σῶσον τὸν δοῦλόν σου ἀπὸ πάσης
βλάβης καὶ ἐπηρείας τῆς ἐκ βασκανίας γινομένης
καὶ ἀνώτερον αὐτὸν παντὸς κακοῦ διαφύλαξον·
πρεσβείαις τῆς ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δε-
σποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-
ρίας, τῶν φωτειδῶν ἀρχαγγέλων καὶ πάντων
σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

33

Ἡ περί βασκανίας θεωρία, ὅπως ἐκφράζεται καὶ στό περιεχόμενον τῆς εὐχῆς, φανερώνει τὴν εἴσοδο λαϊκῶν ἀντιλήψεων στὰ εὐχολογιακά καὶ γενικότερα στὰ λειτουργικά κείμενα.

³³ Ἀγιασματάριον, 276-277· Μικρὸν Εὐχολόγιον, 346-347· Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 161-163.

Αυτό δείχνει και ἡ ἀπουσία τῆς εὐχῆς ἀπό τά χειρόγραφα Εὐχολόγια καί ἡ ἐμφάνισή της ἀποκλειστικά στά ἔντυπα.³⁴

ς) *Εὐχή εἰς ἀσθενῆ καί μή ὑπνοῦντα:*

Ο Ἐὐχὴ ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ αἰνετὸς καὶ ἀκατάληπτος καὶ ἀνεκδιήγητος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον τῇ χειρὶ σου, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ σῆ τιμήσας αὐτόν, Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ ἐπιτόθητον ὄνομα, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, ἐπιφάνηθι ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου **(δεῖνα)** καὶ ἐπίσκεψαι αὐτόν ψυχῇ καὶ σώματι, δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς πανενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· τῶν ἁγίων καὶ ἱαματικῶν Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμφῶν καὶ Διομήδους, Μωκίου καὶ Ἀνικήτου, Θαλλελαίου καὶ Τρύφωνος καὶ τῶν λοιπῶν· τοῦ ἁγίου **(τοῦ δε)** καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων.

Καὶ δὸς αὐτῷ ὕπνον ἀνέσεως, ὕπνον σωματικὸν καὶ ῥῶσιν ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ ὡς ἐπεσκέψω ποτὲ Ἀβιμέλεχ τὸν θεράποντά σου ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἀγρίππα καὶ ἔδωκας αὐτῷ ὕπνον παραμυθίας τοῦ μὴ ἰδεῖν τὴν πτῶσιν Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦτον κοιμήσας ὕπνω θρεπτικῷ καὶ πάλιν

³⁴ Γιά τό θέμα αὐτό βλ. Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαδοπούλου, «Τό μαγικό στοιχεῖο στή χριστιανική λατρεία», *Σύναξη* 67(1998), 27-29. Εἰδικότερα γιά τή βασκανία βλ. Gérard Bartelink, «Baskanos: designation de Satan et des démons chez les auteurs chrétiens», *Orientalia Christiana Periodica* 49(1983), 390-406.

τοῦτον ἀναστήσας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ, εἰς δόξαν τῆς σῆς ἀγαθότητος· ἀλλὰ καὶ εἰς ἀγίους σου καὶ ἐνδόξους ἑπτὰ Παῖδας, ὁμολογητὰς καὶ μάρτυρας τῆς σῆς ἐπιφανείας ἀναδείξας, ἐν ταῖς ἡμέραις Δεκίου τοῦ βασιλέως καὶ ἀποστάτου, καὶ τούτους κοιμίσας ἐν σπηλαίῳ ἔτη τριακόσια ἑβδομήκοντα δύο, ὡσεὶ βρέφη θαλπόμενα ἐν τῇ νηδύϊ τῆς αὐτῶν μητρὸς καὶ μηδὸλως ὑπομείναντα φθοράν, εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν τῆς φιλανθρωπίας σου, εἰς ἔνδειξιν καὶ βεβαίωσιν ἡμῶν τῆς παλιγγενεσίας καὶ ἀναστάσεως πάντων. Αὐτὸς οὖν, φιλάνθρωπε βασιλεῦ, πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος καὶ ἐπίσκεψαι τὸν δούλον σου (δεῖνα) καὶ δώρησαι αὐτῷ ὑγείαν, ῥῶσιν καὶ εὐρωστίαν διὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος, ὅτι παρὰ σοῦ ἐστι πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

35

Ἡ εὐχὴ φέρεται ὑπὸ διαφόρους τίτλους, ὡς: ἀκολουθία τῶν ἁγίων ἑπτὰ παιδῶν εἰς ἀσθενῆ καὶ μὴ ὑπνοῦντα,³⁶ εὐχὴ τῶν ἑπτὰ παιδῶν εἰς ἀσθενῆ καὶ μὴ ὑπνοῦντα³⁷ καὶ εὐχὴ τῶν ἁγίων ἑπτὰ παιδῶν εἰς ἀσθενῆ καὶ μὴ ὑπνοῦντα.³⁸

ζ) Ἀκολουθία εἰς παρακλήσιν ἀσθενῶν, χειμαζομένων ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων καὶ ἐπηραζόντων.³⁹

Σὲ αὐτὴν περιλαμβάνεται Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, εἰς τοὺς Ἀσωμάτους, εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ εἰς πάντας τοὺς

³⁵ Euchologion Goar, 559-560 Εὐχολόγια Dmitrievskij, 747 Ἀγιασματάριον, 277-278 Μικρὸν Εὐχολόγιον, 347-349 Μέγα Εὐχολόγιον, 387-388 Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 163-165.

³⁶ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 805,

³⁷ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 916.

³⁸ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 967.

³⁹ Euchologion Goar, 575-578 Ἀγιασματάριον, 244-261 Μικρὸν Εὐχολόγιον, 303-325 Μέγα Εὐχολόγιον, 382-387.

ἀγίους. Ἐπίσης περιλαμβάνει καὶ ὀρισμένα ἄλλα τροπάρια. Ἡ ἀκολουθία προβλέπει καὶ χρῆση τοῦ ἀσθενῆ μετὰ τὸ λάδι τῆς κανδύλας κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς παρακάτω εὐχῆς:

Πάτερ ἅγιε, ἰατρὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, πᾶσαν νόσον ἰώμενον καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου **(δεῖνα)** ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου καὶ ζωοποίησον αὐτὸν κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον, τὴν ὀφειλομένην σοὶ εὐχαριστίαν ἐν ἀγαθοεργίᾳ ἀποπληροῦντα.

“Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἡ παραπάνω εὐχὴ συναντᾶται παραλλαγμένη καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ εὐχέλαιου, μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ἐπίκλησης τῶν ὀνομάτων διαφόρων ἀγίων· καὶ ἐκεῖ χρησιμοποιεῖται ὡς εὐχὴ τῆς χρῆσης τοῦ ἀγίου ἐλαίου.⁴⁰ Ἡ εὐχὴ συναντᾶται καὶ ἀνεξάρτητα εἴτε ὡς εὐχὴ ἐπὶ ἀρρώστου, κυρίως στὰ χειρόγραφα *Εὐχολόγια*,⁴¹ εἴτε ὡς εὐχὴ εἰς πᾶσαν ἀρρωστίαν, στὰ ἔντυπα *Εὐχολόγια*.⁴²

η) *Εὐχὴ εἰς γυναῖκα ὅταν ἀποβάλῃται:*

Δέσποτα, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ ἐν φάτνῃ ὡς βρέφος ἀνακλιθεὶς· αὐτὸς τὴν παροῦσαν δοῦλν σου **(τήνδε)**, τὴν σήμερον ἐν ἀμαρτίαις εἰς φόνον περιπεσοῦσαν, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συλληφθὲν ἀποβαλομένην, ἐλέησον κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος· καὶ συγχώρησον αὐτῇ τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια πταίσματα· καὶ διαφύλαξον ἀπὸ πάσης τοῦ Διαβόλου μηχανουργίας· καὶ τὸν ῥύπον κάθαρσον· τοὺς πόνους θεράπευσον· καὶ ῥῶσιν καὶ εὐρωστίαν τῷ σώματι σὺν

⁴⁰ Βλ. ἐνδεικτικὰ *Ἀγιασματάριον*, 161-162. Γενικὰ γιὰ τὴ χρῆσιν τῶν ἀσθενῶν μετὰ λάδι βλ. Bernard Sesboüé, *L'onction des malades*, ed. Profac, Lyon 1972 καὶ Georges Filias, *Les prieres pour les malades et sur l'huile de l'onction dans l'Euchologe Barberini Greg 336 (Codex Vaticanus Barberinianus Graecus 336)*, ed. Ἐταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, Ἀθήναι 1997.

⁴¹ *Eucologio Barberini*, 217 *Euchologion Goar*, 338 *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 5, 35, 71, 82, 147, 192, 210, 256, 344, 363, 769.

⁴² *Ἀγιασματάριον*, 260 *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, 324 *Μέγα Εὐχολόγιον*, 386-387 *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 160.

τῆ ψυχῇ αὐτῆς, φιλόανθρωπε, δώρησαι· καὶ δι' Ἄγγελου φωτεινοῦ ταύτην περιφρούρησον ἀπὸ πάσης ἐπελεύσεως τῶν ἀοράτων δαιμόνων. Ναί, Κύριε, ἀπὸ νόσου καὶ μαλακίας, καὶ καθάρισον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ ρύπου καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆ ἐπερχομένων σπλαγχνικῶν ἐνοχλήσεων· καὶ ἔξαξον αὐτὴν, διὰ τῆς πολλῆς σου ἐλεημοσύνης ἐν τῷ ταπεινῷ αὐτῆς σώματι, καὶ ἀνάστησον αὐτὴν ἀπὸ τῆς κλίνης, ἧς περικείται· ὅτι ἐν ἀμαρτίαις συνελήφθημεν καὶ ἐν ἀνομίαις ἐκυήθημεν καὶ διὰ ρύπου πάντες ἐσμὲν ἐνώπιόν σου, Κύριε, καὶ μετὰ φόβου βοῶμεν καὶ λέγομεν· Ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν τῶν καταδίκων, καὶ συγχώρησον τῇ δούλῃ σου ταύτῃ, τῇ ἐν ἀμαρτίαις φόνῳ περιπεσοῦσῃ, ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συλληφθὲν ἀποβαλομένη καὶ πάντας τοὺς εὗρισκομένους καὶ ἀψαμένους αὐτῆς, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεός, ἐλέησον καὶ συγχώρησον, ὅτι σὺ μόνος ἔχεις ἐξουσίαν ἀφίεναι ἀμαρτίας καὶ ἀνομίας· πρεσβεΐαις τῆς πανάγνου σου Μητρός, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

43

Στό ἐν χρήσει Εὐχολόγιο ἢ εὐχή αὐτὴ δὲν ἐντάσσεται στὴν ἐνότητα τῶν ὑπὲρ ὑγείας εὐχῶν ἀλλὰ στὴ συνάφεια τῶν προβαπτισματικῶν εὐχῶν, μέ τις ὁποῖες διατηρεῖ πολλές ἐννοιολογικὲς καὶ φραστικὲς ὁμοιότητες.⁴⁴ Συναντᾶται ἄλλωστε ἡ περίπτωση τοῦ χειρόγραφου Εὐχολογίου 105 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας Ἁγίου Ὁρους (15^{ος} αἰ.), ὅπου παρατίθεται ὡς εὐχή εἰς ἀποβαλοῦσαν ἢ ἀντίστοιχη «Δέσποτα Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πᾶσαν φύσιν ...» ἀπὸ τὴν ἀκολουθία ἐκκλησιασμοῦ τοῦ βρέφους.⁴⁵ Ἡ συμπερίληψη τῆς εὐχῆς στὴν παρούσα μελέτη κρίθηκε σκόπιμη, καθὼς ἡ ἀποβολὴ συνδέεται ἄμεσα μέ τὴν ἔννοια ὑγεία τῆς γυναίκας.

Ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ ἄλλες εὐχές, παρατηρεῖται καὶ ἐδῶ μία ποικιλία στὴν διατύπωση τῆς ἐπιγραφῆς: εὐχή ὅταν ἀποβάλληται οἶον σκοτωθῆ (sic),⁴⁶ εὐχή εἰς ἀπόβλυσιν

⁴³ *Euchologion Goar*, 271· *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 600, 793, 796, 835, 854, 926· *Ἁγιασματάριον*, 57-58· *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, 52-53· *Μέγα Εὐχολόγιον*, 125-126. Λανθασμένα διατυπώθηκε ἡ ἄποψη ὅτι «τὴν εὐχὴν αὐτὴν δὲν τὴ συναντοῦμε στὴ χειρόγραφη παράδοση τῶν Εὐχολογίων». Πρωτοπρ. Θεμιστοκλέους Χριστοδούλου, *Γιὰ σένα μητέρα πού ἔφερες παιδί στόν κόσμο. Εὐχές γιὰ τίς λεχῶνες. Λειτουργική προσέγγιση στίς προβαπτισματικὲς εὐχές*, [Λειτουργικά Θέματα, 1], ἔκδ. Ὁμολογία, Ἀθήνα ³2005, 89.

⁴⁴ Βλ. Ἰωάννου Φουντούλη, *Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικάς ἀπορίας*, τ. 1, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι ³1988, 81. Βλ. καὶ Παναγιώτη Σκαλτσῆ, «Λογία καὶ καθαρότητα τῆς γυναίκας. Ἀναφορὰ στίς σχετικὲς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας», *Λειτουργικὲς Μελέτες*, τ. 2, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006, 354-355.

⁴⁵ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 632. Βλ. καὶ *Euchologion Goar*, 267 (καὶ ὄχι 367, ὅπως παραπέμπεται λανθασμένα στὰ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 396).

⁴⁶ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 719.

γυναῖκα (sic),⁴⁷ εὐχή εἰς γυναῖκα λεγοῦσαν ὅταν ἀποβαλθῆ παιδίον,⁴⁸ εὐχή εἰς ἀπόβλησιν γυναικός καί μή ζῶν τό παιδίον (sic),⁴⁹ εὐχή εἰς γυναῖκα λεγοῦσαν ὅταν ἀποβαλθῆ παιδίον.⁵⁰ Σέ ἄλλη περίπτωση ἐπιγράφεται ὡς ἀκολουθία εἰς γυναῖκα ὅταν ἀποβάλλῃ ἤγουν σκοτωθῆ τό νήπιον.⁵¹

Ὡς πρός τό περιεχόμενο τῆς εὐχῆς, ἰσχύει ἡ διαπίστωση ὅτι οἱ προβαπτισματικές εὐχές γενικά δέν ἐναρμονίζονται μέ τίς σημερινές συνθῆκες. Ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης, ἀναφερόμενος στίς προβαπτισματικές εὐχές, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «ὁ ἱερεὺς παραγίνεται καί δοξολογεῖ τόν Θεόν εὐχαριστῶν ὅτι ἄνθρωπος γεγένηται ἐν τῷ κόσμῳ καί σφραγίσας εὐλογεῖ τό τεχνέν». ⁵² Εἶναι φανερό ὅτι ὁ ἅγιος Συμεών εἶχε ὑπόψη του ἄλλες εὐχές, διαφορετικές ἀπό τίς ἐν χρήσει, στίς ὁποῖες ὄχι μόνον δέν ὑπάρχουν λόγοι εὐχαριστίας πρός τόν Θεό, ἀλλά κυριαρχεῖ τό αἶτημα τῆς συγχώρησης τῆς λεχῶνας, σάν νά ἔκανε κάτι ἐνάντιο στό θῆλημα τοῦ Θεοῦ. Εἰδικότερα ἡ συγκεκριμένη εὐχή εἶναι σκληρή καί ἀπάνθρωπη, καθῶς ἡ λεχῶνα ἀντιμετωπίζεται ὡς ἔνοχη. Στή θλίψη τῆς μητέρας γιά τήν ἀπώλεια τοῦ παιδιοῦ της προστίθεται, μέσῳ τῆς εὐχῆς, ὁ χαρακτηρισμός τῆς φόνισσας. Μία γυναῖκα πού ἀπέβαλε ἔχει ἀνάγκη παρηγορίας καί ὄχι ἐπιπλήξεως.⁵³ Συνεπῶς ἡ εὐχή δέν ἐξασφαλίζει τή συνάφεια υἰείας καί ἀσθένειας τῆς λεχῶνας πού ἀπέβαλε.

Ἐκτός ἀπό τήν παραπάνω εὐχή, σέ χειρόγραφο ὑπό τόν τίτλο *Εὐχολόγιον σύν Θεῷ περιέχον τήν ἀκολουθίαν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ* (14^{ος} αἰ.), ὑπάρχει καί ἄλλη εὐχή εἰς ἀπόβλησιν γυναικός καί μή ζῶν τό παιδίον.

---

⁴⁷ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 747.

⁴⁸ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 779. Ἡ τυπική διάταξη τοῦ συγκεκριμένου Εὐχολογίου προβλέπει τριπλή ἀνάγνωση τῆς εὐχῆς.

⁴⁹ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 859.

⁵⁰ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 922.

⁵¹ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 952.

⁵² Συμεών Θεσσαλονίκης, *Περί τῶν ἱερῶν τελετῶν*, νή, PG 155, 208 C.

⁵³ Γιά τίς διαπιστώσεις αὐτές βλ. Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη, «Ὁ μετά τήν γέννησιν καθαρισμός τῶν γυναικῶν», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* 46(1963), 229 καί τοῦ ἴδιου, «Οἱ εὐχές τῆς γεννήσεως», *Ἐφημέριος*, τχ. 3/Μάρτιος 2003, 18.

τερ ἐπουράνιε καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ κατ' ἀρχὰς τὸν ἄνθρωπον πλάσας διὰ τῶν σῶν ἀχράντων χειρῶν, ὡς αὐτὸς ἐπίστασαι, καὶ οἰκονομήσας, ὡς οἶδας, καὶ ὡς ἠβουλήθης γεγενῆσθαι ἄνθρωπον ἐξ ἀμφοτέρων ἀνωτέρων ἄρρενος καὶ θήλεως, καὶ τοὺς μὲν εὐδοκεῖς καὶ γεννῶνται ζῶντες καὶ εἰς φῶς ἄγονται, τοὺς δέ, δι' οἷς οἶδας κρίμασι, παραχωρεῖς καὶ τελευτῶσιν ἐντὸς τῆς μήτρας τῆς μητρὸς αὐτῶν καὶ οὐκ ἀζιῶνται κἄν τοῦ φωτὸς εἶδεῖν, οὐπερ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ κόσμῳ οἰκοῦντες ζῶμεν καὶ ἀπολαμβάνομεν, ἀλλ' ἐξέρχονται νήπια βιαίως, ἐστερημένα τῆς ζωῆς αὐτῶν. Αὐτὸς, Δέσποτα παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πᾶσαν φύσιν τῶν ὄντων λογικὴν τε καὶ ἄλογον, διὰ τοῦ λόγου σου δημιουργήσας, πάντα ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τῷ σῶ θελήματι, καὶ διὰ τῆς σῆς φιλανθρωπίας διασώσας τὴν δούλην σου ἢ δεῖνα τὴν ἀποβαλομένην τὸ παρὸν καὶ μὴ ζῶν νήπιον, εἴτε ἐξ ἀμελείας, εἴτε ἀπὸ θυμοῦ, εἴτε ἀπὸ κόπου, εἴτε ἀπὸ πικρίας καὶ ἔσω πλήξεως, εἴτε ἐξ αἰφνης, εἴτε ἀπὸ δρόμου, εἴτε ἀπὸ κρημνήσεως, εἴτε ἀπὸ ἄλλης τινὸς συμπτώσεως ἢ αἰτίας, ἧς οὐκ ἐπιστάμεθα καὶ οὐκ εἶσας περιθῆναι καὶ αὐτῇ τὴν ζωὴν αὐτῆς. Αὐτὸς παντεπίσκοπε βασιλεῦ, δὸς αὐτῇ συγγνώμην καὶ καθάρσον αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ παντὸς ῥύπου, ἀπόπλυνον αὐτὴν καὶ τῆς ἐγγινομένης ἐν αὐτῇ κηλίδος, ὅπως διαβῆναι καὶ διαβάσῃ ἀνεπηρέαστως τὸν ἀποτεταγμένον αὐτῆς καιρὸν τῆς

ἀποκλήσεως αὐτῆς καὶ ἀκατακρίτως φθάσαι τὸν νενομισμένον τεσσαρακονθήμερον ὄρον, καὶ τότε προσέρχεται τῇ ἀγία σου ἐκκλησία ἐπίβλεψον τοῖνον ἐπὶ τὴν δούλην σου ταύτην, ἐξεζήτησον, ἐξερεύνησον καὶ ἀπέλασον ἀπ' αὐτῆς πάντα τὰ ἐνεργήματα τοῦ διαβόλου, καὶ καθάρσον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου καὶ τῆ ὀξεία σου χαρισάμενος αὐτῇ ἐνεργεία, καὶ δὸς αὐτῇ νίκην κατὰ τῶν ἀκαθάρτων αὐτῆς πνευμάτων, ὅπως τοῦ παρὰ σοῦ ἐλέους τυγχάνουσα καταξιωθῆ καὶ τῶν ἐπουρανίων σου μυστηρίων καὶ δόξαν σοι ἀναπέμψῃ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

54

Ἡ εὐχή αὐτὴ εἶναι ἐκτενέστερη τῆς ἐν χρήσει ἀντίστοιχης, ἔχει ἡπιότερο περιεχόμενο, ἀναφέρεται στοὺς πιθανοὺς λόγους τῆς ἀποβολῆς, ὅπως ἀμέλεια, θυμὸς, κόπος, πικρία, κακὴ ψυχικὴ κατάσταση, ἀτύχημα κ. ἄ., καὶ χρησιμοποιεῖ τὴν ὁρολογία τῶν προβαπτισματικῶν εὐχῶν, πού δὲν ἀνταποκρίνεται στίς σημερινές ἀνάγκες.⁵⁵

Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ προφανῶς ὁδήγησε τόσο τὸν γνωστὸ λειτουργιολόγο Πρωτοπρ. Κων/νο Παπαγιάννη ὅσο καὶ τὸν καθηγητὴ Ἀναστάσιο Κάλλη στὴ σύνταξη νέων εὐχῶν:

i) *Εὐχὴ εἰς γυναῖκα ὅταν ἀποβάλληται:*

⁵⁴ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 584-585.

⁵⁵ Γιά τὴν ποικιλία τῶν προβαπτισματικῶν εὐχῶν στὰ χειρόγραφα βλ. ἐνδεικτικὰ Παναγιώτου Τρεμπέλα, *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, τ. 1, Ἀθῆναι 1950, 319-323.

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Λόγε Θεοῦ καί Πατρός Υἱέ μονογενές, ὁ διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν εὐδοκία τοῦ ἀνάρχου σου Πατρός καί συνεργεία τοῦ ὁμοουσίου καί συναϊδίου καί ζωοποιοῦ Πνεύματος κατελθὼν ἐν τῷ τέλει τῶν αἰώνων ἐν μή-

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Λόγε Θεοῦ καί Πατρός Υἱέ μονογενές, ὁ διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν εὐδοκία τοῦ ἀνάρχου σου Πατρός καί συνεργεία τοῦ ὁμοουσίου καί συναϊδίου καί ζωοποιοῦ Πνεύματος κατελθὼν ἐν τῷ τέλει τῶν αἰώνων ἐν μή-
τρα τῆς ἁγίας παρθένου καί σαρκωθείς καί κηθείς καί τεχθείς ἐξ αὐτῆς ἀφράστως καί ἀρρήτως, ὡς οἶδας αὐτός ὁ μόνος· ἐπίδεδε καί νῦν ἐπί τήν δούλην σου (δεῖνα) τήν ἀκουσίως τό ἐν αὐτῇ συλληφθέν ἀποβαλομένην καί ἐλέησον αὐτήν καί συγχώρησον τὰ ἑκούσια καί τὰ ἀκούσια αὐτῆς πταίσματα. Σκέπασον αὐτήν ὑπό τήν σκέπην τῶν πτερυγῶν σου ἀπό τῆς σήμερον μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῆς τελειώσεως. Καθάρισον αὐτήν ἀπό τοῦ σωματικοῦ ρύπου καί τῶν ποικίλων αὐτῇ ἐπερχομένων σπλαγγνικῶν ἐνοχλήσεων καί ρῶσιν καί εὐρωστίαν ψυχῆς τε καί σώματι δώρησαι, καί δι' ἀγγέλων φαιδρῶν καί φωτεινῶν ταύτην περιθάλασον καί περιφρούρησον ἀπό πάσης ἐπελεύσεως τῶν ἀοράτων πνευμάτων. Καί ὡσπερ τήν τεκοῦσάν σε ἀειπάρθενον ἀνώδυνον καί ἄλυπον διεφύλαξας, καί μετὰ τόκον παρθένον μείναςαν, οὕτως εὐδόκησον, πολυεύσπλαγγνε Κύριε, καί τήν παροῦσαν δούλην σου ρυσθῆναι πάσης ἐπιβουλής τοῦ ἐχθροῦ, καί τῇ σῆ χάριτι καί τῷ σῷ ἁγιασμῷ κάθαρων, καί ἁγιάσον τῇ δωρεᾷ καί ἐπιφοιτήσῃ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· ἵνα καί δι' αὐτῆς καί διά πάσης κτίσεως καί δι' ἡμῶν τῶν ἀχρείων δούλων σου δοξάζηται τό πανάγιον ὄνομα τῆς μιᾶς κυριαρχίας καί θεότητος καί βασιλείας· ἧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις, κράτος, μεγαλωσύνη τε καί μεγαλοπρέπεια, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

56

Ἡ εὐχή ἀποτελεῖ τμήμα μιᾶς μικρῆς ἀκολουθίας, πού περιλαμβάνει τήν ἑναρξή, τό τρισάγιο, τό ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας ἢ τοῦ ἁγίου τοῦ ναοῦ καί τό θεοτοκίο «Τῆς πρεσβείας, Κύριε, πάντων τῶν ἁγίων καί τῆς Θεοτόκου ...». Ἀκολουθεῖ ἡ εὐχή, ἡ ἐκτενής καί ἡ ἀπόλυση.

Ἡ εὐχή χαρακτηρίζεται ἀπό ρεαλισμό καί ἐναρμόνιση τοῦ περιεχομένου της μέ τίς συνδηκές πού προκαλεῖ τό δυσάρεστο γεγονός τῆς ἀποβολῆς. Χρησιμοποιεῖ ἐπιδέξια τήν κατάλληλη γιά τήν περίσταση εὐχολογιακή ὀρολογία, περιλαμβάνει τό αἶτημα τῆς συγχώρησης καί τοῦ καθαρισμοῦ, χωρίς νά ἐνοχοποιεῖ τή λεχώνα, καί παρακαλεῖ γιά τήν περιφρούρησή της.

ii) *Εὐχή ὅταν ἀποβάληται:*

⁵⁶ Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη, «Αἱ εὐχαί ἐπί τῆς γεννήσεως παιδίου», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* 79(1996), 503-504.

Δέσποτα, Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ τεχνεὺς ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ ἐν φάτνῃ ὡς βρέφος ἀνακλιθεὶς αὐτός ἐλέησον κατὰ τό μέγα σου ἔλεος τὴν δούλην σου (δεῖνα). Χάρισαι αὐτῇ δύναμιν ὑπερνικῆσαι τὴν θλίψιν τῆς ἀπωλείας καὶ δώρησαι αὐτῇ, φιλάνθρωπε, ὑγίαν ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ προστάτευσον αὐτὴν ἀπὸ παντός πειρασμοῦ. Ναί, Κύριε, ἀπὸ νόσου καὶ μαλακίας, ἃς ἡ ἀπώλεια τοῦ πεφιλημένου καρποῦ τῆς κοικίας τῆς ἐπωδύνως αὐτῇ ἐπέφερε. Ἐν ἐλπίδι τῆς ἀφάτου σου εὐσπλαχνίας βοῶμεν καὶ λέγομεν ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ ἐνδυναμωσον τὴν δούλην σου (δεῖνα) τὴν διαψευθείσῃν τῇ ἐλπίδι αὐτῆς, ἀπώλεσε γάρ τό προσδοκούμενον παιδίον. Ἐλέησον καὶ πάντας τοὺς ἐνθάδε εὐρισκομένους, τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτὴν καὶ εὐδόκησον αὐτούς τῆς φιλάνθρωπίας σου. Σύ γάρ εἶ ὁ χορηγός καὶ προστάτης τῆς ζωῆς καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.⁵⁷

Ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἀποσιωπᾶ τελείως τό αἴτημα τῆς συγχώρησης καὶ τοῦ καθαρισμοῦ. Ἀντίθετα περιλαμβάνει τά αἰτήματα ὑπὲρ ἐλέους, ὑγείας, προστασίας καὶ ἀντιμετώπισης τῆς θλίψεως.

Ὅρισμένες ἀπὸ τίς εὐχές ὑπὲρ ὑγείας τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου δὲν χρησιμοποιοῦνται ἢ δὲν χρησιμοποιοῦνται πολὺ. Ἀντίθετα, οἱ πιστοὶ συχνὰ ζητοῦν εὐχές πού δὲν ὑπάρχουν σέ αὐτό. Τό πιό συνηθισμένο ἴσως αἴτημα ἀφορᾷ μία εὐχὴ γιὰ φόβο. Συνεπῶς προβάλλει τό αἴτημα ἀναθεωρήσεως, βελτιώσεως καὶ προσαρμογῆς στίς σημερινές ἀνάγκες τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου, ὥστε νά ἐξασφαλιζέται ἡ συνάφεια μεταξὺ ὑγείας καὶ ἀσθένειας τῶν πιστῶν.

⁵⁷ Anastasios Kallis, *Βάπτισμα/Taufe*, ed. Theophano, Münster 1999, 40-43. Πρόκειται γιὰ δίγλωσση ἔκδοσις (γερμανικά-ἐλληνικά), πού περιλαμβάνει τὴν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος καὶ τίς εὐχές γιὰ τὴ γέννησι ἐνός παιδιοῦ. Ὁ συγγραφέας ἔχει προβεῖ στή σύνταξιν νέων εὐχῶν γιὰ «τὴ γέννησι καὶ τὸν ἐκκλησιασμό ἐνός παιδιοῦ, εὐχές πού στηρίζονται σέ ἀρχαιότερα χειρόγραφα σέ σχέση μὲ τίς ἐν χρήσει». [Πρωτοπρ.] Γεωργίου Μπασιοῦδη, *Ἡ δύναμις τῆς λατρείας. Ἡ συμβολὴ τοῦ π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν στή λειτουργικὴ θεολογία*, ἔκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2008, 292.

Ἡ ἀναγκαιότητα αὐτῆ ἀντικατοπτρίζεται ἐν μέρει στή βελτιωμένη 17^η ἔκδοση τοῦ Μικροῦ Εὐχολογίου ἀπό τήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Σέ αὐτή τήν ἔκδοση, γιά πρώτη φορά, καταχωρίζεται ἡ ἀκολουθία μεταδόσεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων εἰς ἀσθενῆ, πού περιλαμβάνει ἕνα μικρό τμήμα εὐχῶν καί τροπαρίων τῆς ἀκολουθίας τῆς θ. μεταλήψεως, καθὼς καί μία σύντομη αἴτηση τοῦ ἱερέα.⁵⁸ Ἡ πολύ χρήσιμη αὐτὴ ἀκολουθία ἀπουσίαζε ἀπὸ τίς προγενέστερες ἐκδόσεις τοῦ Μικροῦ Εὐχολογίου. Ὅπως συμβαίνει συνήθως σέ αὐτές τίς περιπτώσεις, οἱ αὐτοσχεδιασμοὶ τῶν κληρικῶν ἀναπλήρωναν τήν ἔλλειψη.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ πρόταση ἀναθεωρήσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου μπορεῖ νά θεωρεῖται ὡς τολμηρὴ καί ἀσεβής. Ὑπάρχει, ἴσως καί νά ἐπικρατεῖ, ἡ ἀποψη ὅτι εἶναι ἱεροσυλία ἢ τροποποίηση τοῦ περιεχομένου τοῦ Εὐχολογίου ἢ ἡ χρησιμοποίηση ἄλλων εὐχῶν, πού δέν περιέχονται σέ αὐτό. Σύμφωνα μέ αὐτὴ τὴ λογικὴ θὰ μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ ὡς ἀσέβεια καί ἡ ἀρχικὴ σύνταξη τῶν εὐχῶν. Τὸ Εὐχολόγιο ὁμως ἔλαβε τὴ σημερινή του μορφή μετὰ τὴν ἐφεύρεση τῆς τυπογραφίας. Ἡ ἔκδοσή του βασίστηκε σέ συγκεκριμένα χειρόγραφα, πού εἶχε στή διάθεσή του ὁ ἐκδότης, καί ὄχι ἀσφαλῶς στὰ καλύτερα ἢ πληρέστερα κείμενα.

2. *Εὐχές ὑπὲρ ὑγείας σέ χειρόγραφα Εὐχολόγια*

Ἀντίθετα μέ ὅ,τι συνέβη στὰ ἔντυπα, στὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια παρατηρεῖται ποικιλία τόσο ὡς πρὸς τίς διατάξεις, ὅσο καί ὡς πρὸς τίς εὐχές τῶν ἀκολουθιῶν.⁵⁹ Ἰδιαίτερη ποικιλία παρατηρεῖται στίς εὐχές καί τίς ἀκολουθίες ὑπὲρ ὑγείας. Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου μπορεῖ νά ἀξιοποιήσει τίς παλαιές εὐχές καί ἀκολουθίες ὑπὲρ ὑγείας πού ὑπάρχουν ἐγκατεσπαρμένες σέ χειρόγραφα Εὐχολόγια, ὅπως παρουσιάζονται παρακάτω.⁶⁰

α) *Διακονικά εἰς ἀσθενούντας*

⁵⁸ *Μικρόν Εὐχολόγιον*, 326-329.

⁵⁹ Βλ. Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη, «Αἱ εὐχαὶ ἐπὶ τῆ γεννήσει παιδίου», ὁ. π., 490.

⁶⁰ Τὸ αἴτημα ἀναθεωρήσεως τοῦ περιεχομένου ὀρισμένων εὐχῶν προκάλεσε ἔντονο διάλογο. Βλ. σχετικὰ Πρωτοπρ. Θεοδώρου Ζήση, «Νεοβαρλααμισμὸς ἢ λειτουργικὴ ἀναγέννησις», *Ὁρθόδοξος Τύπος*, φ. 27-12-2002 καί Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη, «Αἱρετικοί;», *Ἐφημέριος*, τχ. 2/Φεβρουάριος 2003, 17-21.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ ἀσθενοῦντος ἀδελφοῦ ἡμῶν ὁ δεῖνα καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπισκέψεως, ὑγείας καὶ σωτηρίας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμε<ν>.

Ἐπεὶ τοῦ ἐλεηθῆναι καὶ διαφυλαχθῆναι αὐτὸν κατὰ τὸ μέγα ἔλεος^α, τοῦ Κυρίου δεη<θῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ συνχωρηθῆναι αὐτῷ⁴⁹⁰ τε καὶ ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιον.

Ἐπεὶ τοῦ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπισκέψασθαι καὶ ἰάσασθαι αὐτοῦ πᾶσαν ἀσθένειαν σωματικὴν τε καὶ ψυχικὴν, δεηθ<ῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ ἀφεθῆναι αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας // καὶ τὰ 263^f ἐξ ἁμαρτιῶν ἐπίπονα, τοῦ Κυρίου δεηθ<ῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ πάντα πειρασμὸν καὶ πᾶσαν ἐπανάστασιν τοῦ ἀντικειμένου, τοῦ Κυρίου δεηθ<ῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ ἀναστῆσαι αὐτὸν Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἀπὸ τῆς κλινῆρης ἀρρωστί<ας> αὐτοῦ, δεηθ<ῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, ψυχῇ καὶ σώματι ὑγιαίνοντα καὶ προκόπτοντα ἐν ἔργοις καὶ λόγοις ἀγαθοῖς, τοῦ Κυρίου δεηθ<ῶμεν>.

Ἐπεὶ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησ<ο>ν καί.

Τῆς παναγίας, ἀχράντου.

61

6) Στὸ χειρόγραφο Εὐχολόγιο 957 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (9^{ος}-10^{ος} αἰ.) περιέχεται ἡ παρακάτω εὐχή ἐπὶ νοσούντων:

⁶¹ *Eucologio Barberini*, 314-315.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν τε καὶ σωμάτων αὐτοπροαιρέτῳ νεύματι καὶ λόγῳ τοῦ προστάγματός σου πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἰώμενος ὁ κατὰ γῆν ἰῶν καὶ γενεὰν θαυματουργῶν, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια ποιῶν, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· τοὺς τρεῖς παῖδας ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπαθεῖς διασώσας, καὶ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸν τὸ βλέπειν χαρισάμενος, καὶ Λάζαρον τετραήμερον ἐκ νεκρῶν ἀναστήσας, καὶ ἐπιτιμῆσας τῷ πυρετῷ τῆς πενθερᾶς Πέτρου καὶ παραχρῆμα ἰασάμενός, ὥστε ἀναστᾶσα διακονεῖν. Αὐτός, Δέσποτα Κύριε, προσκυνητὴ καὶ πολυέλεε Κύριε, ἴσασαι τὸν δοῦλον σου τὸν δε ἀπὸ πάσης ἀσθενείας δεσμεύων τὰ συντρίμματα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν κακοῦσαν καὶ θλίβουσαν αὐτὸν ἐκμοχλεύων· ἐλθέτω δὲ δύναμις ἐκ τῆς σῆς εὐσπλαχνίας, ἀπελασάτω ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς ἀρρώστιας μάστιγα, ἐπίσταξον αὐτῷ ὄροσον ἰαμάτων, ῥύσαι αὐτὸν ἀπὸ πόνων καὶ ἀλγημάτων, ἐξέγειρον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὁδύνης καὶ ἀπὸ στρωμνῆς κακώσεως, δὸς αὐτῷ καιρὸν διηγῆσεως τὰ θαυμασιά σου ἐξειπεῖν τὸ σωτήριόν σου. *Ὅτι Θεὸς ἐλέους οἰκτιρῶν...

62

γ) Στό χειρόγραφο Εὐχολόγιο 959 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (11^{ος} αἰ.) συναντᾶται εὐχή καθολικὴ ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον ἐπὶ θλίψει ὄντα:

*Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, κλῖνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησιν τῶν σῶν ἱκετῶν καὶ μετάδος ἡμῖν τῶν ἐκ τῆς σῆς ἀγαθότητος οἰκτιρῶν, περίελε ἀφ' ἡμῶν πάσας τὰς σαρκικὰς ἐννοίας καὶ χάρισαι ἡμῖν πᾶσαν πολιτείαν πνευματικὴν, τοὺς πλανωμένους ἐπίστρεψον, τοὺς ἐν νόσοις ἴσασαι, τοὺς ἐν πτωχείᾳ διάθρεψον, τοὺς ἐν πειρασμοῖς λύτρωσαι, τοὺς ἐν θλίψει παρακάλεσον, σὺ εἰ πάντων καταφυγὴ καὶ παρὰ σοῦ πάντες ἐπιζητοῦμεν τὴν ἐπὶ πᾶσι βοήθειαν. *Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία.

63

δ) Στό χειρόγραφο Εὐχολόγιο 973 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (1153) σώζεται εὐχή ἐπὶ ἐκθρασματῶν (δηλ. ἐξανθημάτων):

Πρὸς σέ τόν ἔχοντα πέλαγος οἰκτιρῶν καὶ τὴν ἀκένωτον εὐσπλαχνίαν κεκτημένον, Χριστέ, ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ τυγχάνοντες, ἀτενίζομεν, παρ' ᾧ καὶ τὴν ἴασιν συντόμως εὐρίσκομεν τῶν παθῶν ἔπιθε, Κύριε, ἐκ τοῦ ἁγιαστηρίου σου ἐπὶ τοῖς ἔλκουσι τοὺς κινδυνεύοντας καὶ ἐπίταξον τοῖς (sic) ἀλγηδόσι τοῦ φυγεῖν, καὶ ἀφάνισον αὐτῶν τὴν ἀπειλήν ἰδοῦ μὲν καὶ τό πρόσωπον ἀτιμάζεται ὃ ἀνέλαβες ἐν οὐρανοῖς ἤρεμον καὶ οἱ τῇ δόξῃ σου ἀντιλέγοντες ἡμᾶς ὄνειδος ἔχουσι, ὡς μὴ ἰσχύοντος τοῦ φοβεροῦ σου ὀνόματος, ὃν ἐφ' ἡμᾶς ἐπικέκληται τοῦ πάθους ἐξελέσθαι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ σοί, ἀλλ'

⁶² Εὐχολόγια Dmitrievskij, 6.

⁶³ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 51-52.

ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ στείλον ἀπό παντός προσώπου τὰ δάκρυα, ἢ χαρὰ ἡμῶν καὶ λύτρωσις. Ὅτι σύ εἶ ἡ ἀνάστασις τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ ζῶοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.⁶⁴

ε) Στό χειρόγραφο Εὐχολόγιο 966 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (13^{ος} αἰ.) ὑπάρχει εὐχή παρακλητικὴ εἰς ἀρρώστους εἰς ἀγίαν (sic) ὑπεραγίαν Θεοτόκον:

Παρθένε Δέσποινα Θεοτόκε Μαρία, ἡ τὸν Θεὸν λόγον κατὰ σάρκα γεννήσασα, ἡ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου ὑπερέτερα, τιμὴν δεξαμένη, βοήθησον τῷ δούλῳ σου τῷδε, τῷ μὴ ἔχοντι τινα πρὸς βοήθειαν καὶ ἰκέτευσον τὸν ἄχραντὸν σου Υἱὸν τοῦ ἐλεῆσαι καὶ ῥύσασθαι αὐτὸν ἐκ τῆς χαλεπῆς ταύτης νόσου· οὐδὲ γὰρ δυσχερές, οὐδὲ ἀτοπον παρὰ τῷ Υἱῷ σου ὑπάρχει, τῷ καὶ τοὺς βρβάρους ἐλεοῦντι καὶ τὸν ἥλιον αὐταῦ ἀνατέλλοντι καὶ βρέχοντι ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· καὶ γὰρ ποτε οἱ στυρώσαντες αὐτὸν ἄξιοι πάσης τιμωρίας ὑπῆρχον, ἀλλ' Αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ εὐσπλαγγνίᾳ ἐῤῥύσατο αὐτούς.—Καὶ οὗτος, εἰ καὶ ἄξιος ὑπάρχει τιμωρίας, ἀλλ' εἷς ἐστὶ τῶν πιστευόντων εἰς Αὐτόν, καὶ ὡς τὴν πενθερὰν ἠγειρε τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοῦ βασιλικῷ τὸν παῖδα ἀνέστησεν, οὕτως καὶ τοῦτον ἐντάχει ἀνάστησον διὰ τῆς σῆς ἰκεσίας, πρὸ πάντων τὴν σὴν βοήθειαν αἰτοῦντα, ἔπειτα δὲ ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, προφήτας, μάρτυρας, ὁσίους, δικαίους, διδασκάλους, ἀποστόλους, τὸν προφήτην καὶ μάρτυρα βαπτιστὴν Ἰωάννην, Πέτρον καὶ Ἰάκωβον, Ἀνδρέαν καὶ Ἰωάννην, Ματθαῖον καὶ Βαρθολομαῖον, Φίλιππον καὶ Θωμᾶν, Σίμωνα καὶ Ἰάκωβον Ἀλφαιίου, Ἰούδαν καὶ Ματθίαν, τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, τὸν ἀρχιδιάκονα, καὶ μέγα Λαυρέντιον, τὴν τῶν ἀναργύρων δυάδα, Κοσμᾶν καὶ Δαμιανόν, Σέργιον καὶ Βάκχον, Κύρον καὶ Ἰωάννην, Παντελεήμονα καὶ Ἐρμόλαον, τὸν ἐνδοξὸν Γεώργιον, τὸν μέγιστον Δημήτριον, τὸν θαυμαστὸν Θεόδωρον, τὸν ὅσιον Νικόλαον, τοὺς κλεινοὺς Ἰπάτιον καὶ Ἰάσονα, τὸν θεῖον Ἀναστάσιον καὶ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον καὶ πάντας τοὺς ἁγίους· καὶ γὰρ χάριν παρ' αὐτοῦ ἔλαβον τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἰάσθαι τὰς νόσους τῶν ἀνθρώπων, ἵνα διὰ τῶν πρεσβειῶν σου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἰάσεως τύχη καὶ σωτηρίας ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα, δοξάζων σὺν ἡμῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

65

ς) Δέν σπανίζουσι καὶ εὐχὲς μέσα σὲ ἀκολουθίες σάν τὴν ἀκολουθία εἰς ἀσθενοῦντας ἐπὶ τῶν ἐπτὰ πρεσβυτέρων, πού περιέχει τὸ χειρόγραφο Εὐχολόγιο 960 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (13^{ος} αἰ.). Ἐκεῖ συναντοῦμε, μετὰξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τίς παρακάτω δύο ἄγνωστες εὐχὲς:

i) [Εὐχή]:

⁶⁴ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 123. Βλ. καὶ Placidio De Meester, *Rituale-Benedizionale Bizantino*, ὅ. π., 300.

⁶⁵ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 211-212.

Ἄγαθέ,
φιλόνηρωπε, εὐσπλαγγνε, πολέελε Κύριε, ὁ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μα-
λακίαν ἰώμενος, ἴασαι τὸν δοῦλόν σου ὁ θεῖνα, ἐξέγειρον ἀπὸ κλίνης¹⁾
ὀδύνης, ἐπίσχεψαι ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ ἀποδίωξον ἀπ' αὐτοῦ
πᾶσαν ἀρρώστιαν καὶ ἀτιθέειαν, ἵνα, ἐξαναστὰς τῇ χειρὶ σου τῇ κραταιᾷ,
δουλεύσῃ σοι μετὰ πάσης εὐχαριστίας, ὑμῶν σὺν ἡμῖν τὸ προσκυνη-
τὸν²⁾ ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
τος...

66

ii) [Εὐχή ἄλλη εἰς νοσοῦντας⁶⁷⁾]:

Βασιλεῦ θεραπευ-
τὰ τῶν καμνόντων, σὲ δαίμονες τρέμουσι καὶ τῇ σῇ προσταξί ὑποχωρεῖ
πᾶσα νόσος καὶ πειρασμὸς ἅπας· σὲ ὁ τὰ λυθέντα μέλη πηγνύων, ὁ τὸν θά-
νακτον ἐλαύνων, ὁ τὰ κείμενα σώματα ἀπ' αἰώνως παραχρῆμα ἐγείρων, διὸ
δυσωποῦμέν σε, Δέσποτα, ὁς τῷ δούλῳ ὁ θεῖνα τὴν ὑγίαν καὶ τῆς νό-
σου ταύτης ἐλευθέρωσον. Δυνατὲ φιλόνηρωπε, καὶ μηκέτι αὐτὸν ἐν κλίνῃ
ἐπιστρέψῃς εἶναι, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνον τὸν ἐν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτεσι κατα-
κείμενον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔστησας, οὕτως καὶ τῷ δούλῳ σου τούτῳ
τὴν ὑγίαν δώρησαι, ὁ αἴρων τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν. Ὅτι σὺν τῷ κρά-
τος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία... Καὶ ποιεῖ ἐκτενήν καὶ ἀπολύει.

68

ζ) Παρόμοια στό χειρόγραφο Εὐχολόγιο 973 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (1153) ὑπάρχει μία
ιδιότυπη τάξις καὶ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐλαίου.⁶⁹⁾ Μεταξὺ τῶν εὐχῶν ἀξιωμανημόνευτες εἶναι οἱ
παρακάτω τρεῖς πού συναντῶνται γιὰ πρώτη φορά:

i) [Εὐχή δ']:

... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάντων Δεσπότης
καὶ τῶν ὅλων ποιητής, ὁ τῶν ἀσθενούντων ἰατρὸς καὶ τῶν ἐν θλίψει ἀν-
τιλήπτωρ, εὐλατεῦν τὰς ἀνομίας ἡμῶν καὶ ἰώμενος τὰς νόσους ἡμῶν,
ἀπόστρεψον πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἀπὸ τὸν δοῦλόν σου τόνδε
διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Παιδός, ὃν ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον εὐεργετοῦντα
καὶ ἰώμενον πάντας τοὺς καταδυναστευμένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, τὴν τοῦ
σώματος ἀσθενεῖν ἀπειργῶν διὰ τῆς σῆς χρηστότητος, ἀφ' ἧς τὰς ἐξ
ἁμαρτίας καὶ τὰς ἐξ ἁμαρτιῶν κακώσεις διαλύων, κατὰ τὴν ἄφατον ἐξου-
σίαν καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα, δι' ἧς ἰάσατο ὁ μονογενὴς σου
Υἱὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν, λύων τὰς ἐξ ἁμαρτιῶν κακώσεις. Δεόμεθά σου, Δέ-
σποτα, τάχυνον τὴν βοήθειάν σου, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου ἐν
ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὅπως ἰαθῆς διὰ τῆς σῆς εὐσπλαγγνίας δοξάσῃ τὸ
ἅγιον ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ... Ὅτι σὴ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ
ἡ βασιλεία...

70

⁶⁶⁾ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 197.

⁶⁷⁾ Γιά τὴν ἐπιγραφή τῆς εὐχῆς βλ. Εὐχολόγια Dmitrievskij, 243.

⁶⁸⁾ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 198.

⁶⁹⁾ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 101-109.

⁷⁰⁾ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 107.

ii) [Εὐχή ε]:

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας καὶ μυριάδας τοῖς ἀγαπῶσί σε καὶ φυλάσσων τὰ προστάγματα σου, ὁ θεραπεύων πᾶσιν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ καὶ δεσμεύων τὰ συντρίμματα αὐτῶν, ὁ μόνος ἰατρός ψυχῶν τε καὶ σωμάτων, ἡ κατφυγὴ τῶν ἀσθενούντων, καὶ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων. Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν σκέπην ταύτην καὶ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἐπίσκεψαι, ὁ Θεός, καὶ ἐξαπόστειλον τὸ ἔλεός σου ἐπὶ τὸν δούλόν σου τόνδε, τὸν ἐπικεκλημένον ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἴασαι αὐτοῦ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ πᾶσαν ἀσθένειαν σωματικὴν τε καὶ ψυχικὴν, λύσον ἀμαρτίας καὶ τὰ ἐξ ἀμαρτιῶν ἐπίπονα, ὁ πάντα τὰ πάθη φυγαδεύων τῷ λόγῳ σου καὶ πᾶσαν βασιλείαν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐνέργειαν, ὡς γνόφον ἀφάνισον τῷ θελήματί σου, ἐπίνευσον εἰς τὴν δέησιν τῶν δούλων σου, εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ κάμνοντος. Κύριε, δὸς αὐτῷ χεῖρα βοήθειας καὶ ἐξέγειρον αὐτὸν ἐκ τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας, τὴν φανεράν ἰώμενος ἀβρωστίαν, τὴν ἀφανῆ διορθούμενος καχεξίαν, ἵνα καὶ τῷ σώματι ῥωσθῇ καὶ τῷ πνεύματι σωθῇ, ῥύσαι αὐτὸν ἔργοις τῆς εὐσπλαγχνίας σου, εὐθυπορῶν πρὸς τὴν βασιλείαν σου, μεθ' οὗ καὶ τὰς ἡμῶν ἀσθενείας ἰάτρευσον, ὁ δι' αὐτὰς γενόμενος ἄνθρωπος, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ δοξασθῆῃ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ...

71

iii) [Εὐχή] τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου ἐπάνω τοῦ ἀσθενούντος.

Βασιλεῦ, ἀόρατε, ἀκτανόητε, ἀπερίληπτε, ἀπερίγραπτε, εὐσπλαγγνε, πολυέλεε, ὑπεράγαθε, ἀνεξίκακε, φιλόανθρωπε καὶ μακρόθυμε, βψιστε, ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ θανατῶν καὶ ζωογονῶν, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ ἱκετεύομεν, κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς τῇ σῇ ἀγαθότητι, καὶ ἴασαι τὸν δούλόν σου ἐν τάχει καὶ κάθαρον αὐτοῦ πᾶν μέλος τοῦ σώματος ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ καὶ νόσου, ἀπὸ κορυφῆς κρηνίου καὶ ἡμικρανίου, καὶ ἡγεμονικοῦ, ταραχῆς, αἰχμαλωσίας τε καὶ συγχύσεως, ἀπὸ ἀρτηριῶν καὶ ἄρθρων, καὶ μηνίγγων δδύνης, ἀπὸ δακρυβρόχας ὀφθαλμῶν, ἀπὸ ῥευμάτων συνοχῆς, ἀπὸ φάρυγγος καὶ στομάχου, καὶ ἥπατος, καὶ σπληνός, καὶ ὀμφαλοῦ, καὶ κοιλίας, καὶ ἀπὸ πάθους νεφρικοῦ καὶ δυσουρικοῦ, καὶ σχεδιακοῦ, καὶ ἀναδοτικοῦ, καὶ ναρκιασμοῦ, καὶ πωρώματος, καὶ ἀλγίματος ἀρμονιῶν, καὶ ἀπὸ φρίκης, καὶ ῥίγους, καὶ πυρετοῦ, καὶ τριταίου, καὶ ναρκήσεως νεύρων καὶ ὁστέων καὶ τζίρματος, καὶ πάσης κακώσεως, καὶ νόσου καὶ θλίψεως ἴασαι τὸν δούλόν σου ὁ δεῖνα τῇ βοήθειᾳ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἀνάστησον αὐτὸν ἀπὸ στρωμνῆς κακώσεως, καὶ σβέσον τὸν πυρετόν, πρᾶϋνον τὸ πάθος, καὶ ἀποδιώξον ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν μαλακίαν καὶ νόσον, καὶ ἀδικίαν, καὶ ῥαθυμίαν, καὶ στενοχωρίαν, καὶ ὀλιγοψυχίαν, καὶ ἀγρυπνίαν καταψύχων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τῇ γλυκεῖᾳ σου θεραπείᾳ. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεός...

72

⁷¹ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 108.

⁷² Εὐχολόγια Dmitrievskij, 108-109.

η) Μία παρεμφερής ακολουθία εις νοσοῦντας καταχωρίζεται στο χειρόγραφο Εὐχολόγιο 982 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (13^{ος} αἰ.). Ἐκτός ἀπό γνωστές εὐχές, περιλαμβάνει τίς παρακάτω τρεῖς ἄγνωστες:

i) [Εὐχή]:

Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ἐπίσκεψαι τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ χάρισαι αὐτῷ τὴν παροῦσαν ὑγείαν καὶ ὀλοκληρίαν, ῥυόμενος αὐτὸν ἀπὸ πάσης νόσου καὶ μαλακίας ψυχικῆς καὶ σωματικῆς, ἀνιστῶν αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδύνης, ὀδηγῶν ἐπὶ τὸν ἅγιόν σου ναὸν τῆς προσευχῆς, συνάπτων πάλιν αὐτὸν τῇ ἱερᾷ καὶ λογικῇ σου ποιίμνῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ δόξαν καὶ εὐγὴν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι...

73

ii) Εὐχή ἄλλη εις ἀσθενοῦντας:

Ἔτι δεόμεθά σου, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ δυνατὸς καὶ ἐλεήμων, ὁ πάντων ἐξουσιαστῆς παρακλήθητι, Δέσποτα, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου ὁ δεῖνα καὶ ἀνάστησον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδύνης καὶ στρωμνῆς κακώσεως, ὁ τὴν πενθερὰν τοῦ ἁγίου Πέτρου πυρετῷ συνεχομένην ἀναστήσας, ἀνάστησον τὸν δοῦλόν σου ἀπὸ τῆς ἀρρώστιας ταύτης καὶ ἀποκατάστησον καὶ τὸν δοῦλόν σου τῇ ἀγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, ἵνα πάλιν δοξάζῃ σου τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν...

74

iii) Εὐχή ἄλλη εις νοσοῦντας:

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἐξουσίαν ἔχων ἀφιέναι ἁμαρτίας καὶ τὸ ζῆν παρεχόμενος, πολυεὐσπλαγγνε Κύριε, ὁ πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν ἰώμενος, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου ὁ δεῖνα καὶ ἐξεγείρον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς, ἀπέλασον ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ψυχικὴν τε καὶ σωματικὴν, ἀποδίωξον ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν πληγὴν, πᾶσαν ἀλγηδῶνα, πᾶσαν μᾶστιγα, πάντα πυρετόν, πᾶν ῥίγος, πᾶν νόσημα ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, ἄφες αὐτῷ ἁμαρτίας καὶ τὰ ἐξ ἁμαρτιῶν ἐπίπονα, καὶ πάντα πειρασμόν, καὶ πᾶσαν ἐπανάστασιν τοῦ ἀντικειμένου διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἴ τι ἐστὶν ἐν αὐτῷ πλημμέλημα ἄνες, ἄφες, συγχώρησον, ὅπως καὶ αὐτὸς ἐξεγερθεὶς δόξαν σοι προσαναπέμπῃ, ἀπαλλαγείς τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης νόσου, ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ εὐχαριστηρίοις ᾠδαῖς Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν...

75

⁷³ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 243.

⁷⁴ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 244.

⁷⁵ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 244.

θ) Όχι σπάνια στά χειρόγραφα βρίσκονται ευχές γνωστές από άλλες ακολουθίες φερόμενες όμως ανεξάρτητα και υπό άλλες επιγραφές, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του Ευχολογίου 964 της Ίερᾶς Μονῆς Σινᾶ (13^{ος}-14^{ος} αἰ.), όπου καταχωρίζεται ως ευχή ἑτέρα ἐπί κλίνης ἀρρώστου ἢ γ' ευχή τῆς ἀκολουθίας τοῦ εὐχελαίου «Κύριε παντοκράτορ ἅγιε βασιλεῦ ...».⁷⁶

ι) Στά χειρόγραφα Εὐχολόγια συναντοῦμε και κολοβές ευχές εἴτε λόγω δυσαναγνωσιμότητας τοῦ κειμένου:

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐπικαλεῖ σε δι' ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἡμῶν, Κύριε ὁ Θεός, ὁ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἰώμενος ἐν τῷ λαῷ σου, ἴασον καὶ τὸν δοῦλον τόνδε ἐκ τῆς κατεχούσης αὐτὸν ἀσθενείας, ὁ ἐκ Πατρὸς προαιωνίως γεννηθεὶς, ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων, ὁ τῶν ἀπάντων ποιητῆς, ὁ τὸν οὐρανὸν στερεώσας καὶ τὴν γῆν θεμελιώσας, καὶ τὴν θάλασσαν ἀπλώσας, ἐλέησον, Κύριε, καὶ ἀνάστησον τὸν δοῦλον τόνδε, ὁ τὸν ἥλιον ἡγεμόνα καὶ στρατηγὸν δεδωκώς τῇ ἡμέρᾳ, ὁ κεράσας τῆς νυκτὸς τὸν ζόφον τῷ σεληνιαίῳ φωτί...

77

εἴτε λόγω ἀποκοπῆς σελίδων:

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀγαθὸς ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν σωμάτων, ὁ τὰς νόσους ἡμῶν ἀπόνως βαστάσας, ὁ τῷ μύλωπί σου πάντας ἰασάμενος, ὁ ποιμὴν καλός...

78

ια) Σέ ἰδιαίτερη κατηγορία ἀνήκουν ευχές πού διασώζονται σέ ἄλλες γλωσσες, ὅπως εἶναι ἡ ευχή κατὰ πόνου οδόντων πρὸς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Ἀντίπα:

Ἐνδοξε μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἄγιε Ἀντίπα, Ἀποστόλων συνόμιλε καὶ ἀρχιερέων καλλώπισμα, ὁ καὶ Περγάμου πρῶτος χρηματίσας ἐπίσκοπος, τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ καὶ τῆς πίστεως ὑπέρμαχος, ὁ τὸν Χριστὸν ἐναντίον τῶν τοῦ Θεοῦ ἐχθρῶν ἀφόβως ὁμολογήσας καὶ δοξάσας, καὶ ὡς ἄκακος ἀμνὸς σφαγεὶς, εἰς ὀλοκαύτωμα βληθεὶς ὡς εὖοσμον θυμίαμα ἔνδον ταύρου χαλκοῦ πυρακτουμένου, οὔτινος ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἀποθνήσκων τὸν θεῖον Πατέρα ἐδόξαζες, ὁ καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ψυχὴν σου ὥσπερ ἡλίου σελαγοῦντος καταυγαζόμενος τὸ μαρτύριον βαστάσας καὶ τὸ δαιμόνιον ὑποτάξας

⁷⁶ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 256.

⁷⁷ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 49.

⁷⁸ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 58-59.

εἰς τέλος, τοσαύτη δὲ ἀξία καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δόξαν ἀπὸ Ἰησοῦ δεξάμενος, ὥστε λάμπειν τῷ κόσμῳ διὰ τῆς ἐμπεπιστευμένης σοι χάριτος τοῦ θεραπεύειν τὴν ὀδονταλγίαν εἰς παραμυθίαν τῶν θλιβομένων τῶν τῆ σῆ πρεσβεία μετὰ πίστεως προστρεχόντων, ἐπάκουσόν μου τοίνυν μετὰ σπουδῆς καὶ φιλανθρωπίας καὶ σπλαγχνίσθητι ἐπὶ τῷ ἀναξίῳ δούλῳ σου (δεῖνι) τῷ εἰς σὲ προσφεύγοντι διὰ τῆς εὐχῆς ταύτης.

Εἶτα μετ' εὐλαθείας ἐρεῖ ὁ πάσχων:

Θεοῦ ἀρχιερεῦ καὶ μάρτυς ἅγιε Ἀντίπα, πρόσδεξαι τὴν ταπεινὴν δέησιν τοῦ ἀναξίου δούλου σου (δεῖνός) καὶ ἐπάκουσον αὐτῆς παραυτίκα ἐν τῷ δεηθῆναί με πρὸς σέ καὶ πρέσβευε παρὰ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ ἡμῶν ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ ταχείας ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἐμῆς θλιβερᾶς ὀδοντοαλγίας ταύτης. Τοῦτο δὲ ἐλπίζω διὰ τῆς χάριτος Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς σου πρεσβείας. Ἀμήν.⁷⁹

Ἡ εὐχή αὐτὴ δὲν συναντᾶται στὰ ἑλληνικὰ Εὐχολόγια, χειρόγραφα ἢ ἔντυπα. Ἀντίθετα χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερα ἀπὸ τοὺς ὀρθόδοξους σέρβους.⁸⁰

3. Παλαιές εὐχές ὑπὲρ ὑγείας σέ νεότερες ἐκδόσεις

Σέ νεότερες ἐκδόσεις εὐχολογίων ἢ ἄλλων λειτουργικῶν φυλλάδων συμπεριλήφθησαν καὶ παλαιές εὐχές, πού δὲν εἶχαν γνωρίσει στό μεταξύ τό φῶς τῆς δημοσιότητας:

α) Κανῶν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους εἰς ἀπειλήν λοιμικῆς ἀσθενείας.⁸¹ Περιέχονται κανόνας σέ ἤχο πλ. δ' κατὰ τό Ἀρματηλάτην Φαραώ, εὐχή εἰς λοιμικὴν νόσον, εὐχή εἰς πληγὴν θανατικοῦ, εὐχή ἐτέρα [εἰς πληγὴν θανατικοῦ] καὶ εὐχή ἱκετήριος πρὸς Θεόν λεγομένη ἐν καιρῷ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ.⁸²

⁷⁹ Ἡ μετάφραση τῆς εὐχῆς στὰ ἑλληνικὰ ἐγίνε ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη στὰ στὰ ἰταλικά, πού παραθέτει ὁ Placidio De Meester, *Rituale-Benedizionale Bizantino*, ὅ. π., 301-302.

⁸⁰ Βλ. *Trebnik*, Beograd 1891, 232 κ. ἐ. Βλ. καὶ τὴ νεότερη ἐκδοσι τοῦ σερβικοῦ Εὐχολογίου, Beograd 1979, 414-415. Εὐχαριστίες ἀπευδύνονται στὸν ἱερομ. Sergije Karanovic, φοιτητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α. Π. Θ. γιὰ τίς χρήσιμες πληροφορίες του. Στό σλαβωνικό Εὐχολόγιο ὑπάρχει ὁμότιτλη εὐχή μὲ διαφοροποιημένο περιεχόμενο. Βλ. σχετικά *Molitvoslov. Molitvi na vsaku potrebu*, ἔκδ. Opsestvo Vasilija Velikovo, Sankt Peterburg 1998, 371-372.

⁸¹ *Μέγα Εὐχολόγιον*, 543-557.

⁸² *Euchologion Goar*, 627-636, ὅπου ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἐκτενεῖς εὐχές.

6) *Εὐχή εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, γενοῦ ἰατρὸς τοῦ δούλου σου (**δεῖνος**) καὶ ἰάτρευσον αὐτοῦ πᾶσαν ἀλγηδόνα καὶ νόσον· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἰώμενος τὰς νόσους ἡμῶν πάσας. Ἐξανάστησον τὸν σὸν ἰκέτην ἀπὸ κλίνης ὀδύνης καὶ ἀπὸ στρωμνῆς κακώσεως, παράσχου δὲ ῥῶσιν τῇ σῇ ἀγαθότητι καὶ ἀπόδος αὐτὸν ὑγιᾶ τῇ ἀγία σου ἐκκλησίᾳ.

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

83

γ) *Εὐχή ἑτέρα εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν*

Ο ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεός, ὁ παιδεύων καὶ μὴ θανατῶν, ὁ ὑποστηρίζων τοὺς καταπίπτοντας καὶ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους, ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ καὶ δεσμεύων τὰ συντρίμματα αὐτῶν, ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν θλιβομένων ἀνάπαυσις· ὁ μόνος ψυχῶν τε καὶ σωμάτων ἰατρός· Ἐλέησον τὸν κάμνοντα δοῦλόν σου (**δεῖνα**) καὶ ἴασαι αὐτὸν ἀπὸ πάσης νόσου καὶ ἀλγηδόνης ὀδυνηρᾶς καὶ ἐξέγειρον ἀπὸ κλίνης ἀρρωστίας· τελείαν καὶ ταχεῖαν τὴν ῥῶσιν παράσχου αὐτῷ, ὅτι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπικέκληται.

Ἔστιν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

84

⁸³ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 583 *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 156.

⁸⁴ *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 156-157. Σύμφωνα μέ τήν ἀπό 29-12-2008 ἐπιστολή τοῦ ἱερομ. Ἱερωνύμου Σιμωνοπετρίτου, ἡ εὐχή προέρχεται ἀπὸ ἀντίγραφο παλαιοῦ χειρογράφου Εὐχολογίου, πού κατεῖχε κάποιος ἁγιορείτης πνευματικός. Σύμφωνα μέ τόν ἴδιο, πρόκειται γιά τήν εὐχή πού περιέχεται σέ χειρόγραφο Εὐχολόγιο τῆς Ἱεράς Μονῆς Σινᾶ (15^{ος} αἰ.). Βλ. *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 582-583. Ἐγκάρδιες εὐχαριστίες ὀφείλονται στόν π. Ἱερώνυμο, ἐπιμελητὴ τῆς ἐκδόσεως τῶν εὐχῶν, γιά τίς σημαντικές του πληροφορίες.

δ) *Εὐχή ἑτέρα εἰς πᾶσαν ἀσθενείαν:*

Ο ἰατρὸς τῶν νοσούντων καὶ θεραπευτὴς τῶν ἀλγούντων, ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἰώμενος τὰ συντρίμματα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους· ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἔπαινος τοῦ Ἰσραήλ, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου **(δεῖνα)** καὶ καταπράυνον πᾶσαν ἀλγεινὴν νόσον, ἐξάπτουσαν καὶ πεπυρωμένην κατ' αὐτοῦ· ἀπέλασον ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐπώδυνον νόσον τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν βλεφάρων τὸν σκοτασμὸν ἐλάφρυνον, σβέσον τὸν πυρετόν, καταπράυνον τὴν ῥαθυμίαν καὶ πᾶσαν πονηρὰν ἀσθενείαν καὶ χαλεπὴν νόσον ἀποδίωξον ἀπὸ τὸν δοῦλόν σου **(δεῖνα)**.

Ἔστι σὺ εἶ ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

85

ε) *Εὐχή εἰς νοσοῦντας:*

Ο Θεός, ὁ μόνος ἔχων ἐξουσίαν ἁμαρτίας ἀφίεναι καὶ ψυχὰς σώζειν καὶ σώματα ἰᾶσθαι, τὴν σὴν ἱκετεύομεν ἀγαθότητα, δεῖξον καὶ νῦν τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν δοῦλόν σου **(δεῖνα)**, τὸν καταπονούμενον ὑπὸ τῆς νόσου, ἴασαι αὐτὸν τῷ λόγῳ σου τῷ ἀθανάτῳ, μετᾶστησον αὐτὸν ἀπὸ ἀσθενείας εἰς δύναμιν, ἀπὸ ὀλιγοφυχίας εἰς παράκλησιν· σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, ὁ τύπτων καὶ μὴ θανατῶν, ὁ πάντα ποιῶν ἐπ' εὐεργεσία τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

Καὶ σοὶ πρέπει μόνῳ πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

86

ς) *Εὐχή εἰς ἀσθενοῦντας καὶ μὴ ὑπνοῦντας τῶν ἁγίων ἑπτὰ παιδῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ:*

⁸⁵ *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 157-158. Σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση τῆς εὐχῆς, ἰσχύουν ὅσα ἀναφέρονται στὴν προηγούμενη παραπομπή μὲ τὴ διαφορά ὅτι τό κείμενο δέν ἐντοπίστηκε σέ κάποιο ἀρχαῖο Εὐχολόγιο.

⁸⁶ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 45· *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 158.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ θαυμάσια, ὁ ποιήσας ἔνδοξα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὁ τοῖς ἀγίοις σου ἑπτὰ παισὶ τὸν ὕπνον, πρόξενον σωτηρίας, χαρισάμενος εἰς τὸ ἐκφυγεῖν τοῦ παρανόμου βασιλέως τὴν ἀπειλήν, αὐτὸς καὶ τῷ δούλῳ σου **(δεῖνι)** δὸς ὕπνον γλυκὺν καὶ ῥῶσιν σώματος· εἰ καὶ ὡς ἄνθρωπός τι τῶν ἐντολῶν σου παρέβη, συγχώρησον, Κύριε, καὶ ἀνάστησον καὶ φώτισον αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ καθάρισον αὐτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ διαφύλαξον αὐτὸν τῇ σῆ χάριτι, σῶον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα, ῥυόμενος ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πάσης ἐνεργείας σατανικῆς τὸ πλάσμα σου, πρεσβείαις τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

87

Ἡ εὐχὴ συναντᾶται μὲ παραλλαγμένο τὸν τίτλο, ὡς εὐχὴ εἰς ἀσθενοῦντας καὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ παιδῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ⁸⁸ ἢ ὡς εὐχὴ εἰς ὕπνον τῶν ἁγίων ἑπτὰ παιδῶν εἰς τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ μὴ ὑπνοῦντας.⁸⁹

ζ) *Εὐχὴ εἰς ἄπνον:*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κοιμήσας τὸν δούλόν σου Ἀβιμέλεχ ὑποκάτω συκῆς καὶ τοὺς ἁγίους ἑπτὰ παῖδας τοὺς ἐν Ἐφέσῳ Ἰάμβλιχον, Μαξιμιλιανόν, Ἐξακουστωδιανόν, Διονύσιον, Ἰωάννην, Ἀντωνῖνον καὶ Μαρτινιανόν, κοίμησον καὶ τὸν δούλόν σου **(δεῖνα)** ὕπνον εἰρηνικόν, ὕπνον ἀναπαύσεως, ὕπνον ζωῆς, ὕπνον θεραπείας καὶ σωτηρίας, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

90

⁸⁷ *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 165-166.

⁸⁸ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 74. Στὴ μορφὴ αὐτὴ ἡ εὐχὴ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν ἑπτὰ παιδῶν.

⁸⁹ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 168.

⁹⁰ *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 473 *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 166.

η) *Εὐχή ἑτέρα εἰς ἄϋπνον:*

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ θαυμάσια, ἔνδοξα τε καὶ ἐξαίσια, τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὁ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, ὁ τοῖς ἁγίοις σου ἑπτὰ παισὶ, Μάξιμιλιανῷ, Ἰαμβλίχῳ, Μαρτινιανῷ, Διονυσίῳ, Ἰωάννῃ, Ἐξακουστῶδιανῷ καὶ Ἀντωνίνῳ, τὸν ὕπνον πρόξενον σωτηρίας χαρισάμενος τοῦ ἐκφυγεῖν τοῦ παρανόμου βασιλέως Δεκίου τὴν ἀπειλήν, αὐτὸς καὶ τῷ δούλῳ σου (**δεῖ-νι**) δὸς ὕπνον γλυκὺν καὶ ῥῶσιν σώματος καὶ ψυχῆς· εἰ καὶ ὡς ἄνθρωπος τὰς ἐντολάς σου παρέβη, συγχώρησον, Κύριε, καὶ ἀνάστησον καὶ φώτισον αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ καθάρισον αὐτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, πρεσβείαις τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

91

θ) *Εὐχή εἰς ἀσθενοῦντας ἀσκητάς:*

Κύριε τῶν δυνάμεων, ἐπίσκεψαι τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν (**δεῖνα**) ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ τὴν παρὰ σοῦ ὑγείαν καὶ ὀλοκληρίαν δώρησαι αὐτῷ ῥυόμενος ἀπὸ πάσης νόσου ψυχικῆς τε καὶ

σωματικῆς, ἀνιστῶν αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδύνης καὶ ὀδηγῶν ἐπὶ τὸν ἅγιόν σου ναὸν τῆς προσευχῆς, συνάπτων πάλιν αὐτὸν τῇ ἱερᾷ σου καὶ λογικῇ ποιίμνῃ.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

92

ι) *Εὐχή ἐπὶ παντός φόβου:*

⁹¹ *Εὐχολόγια Dmitrievskij, 782 Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 166-167.*

⁹² *Eucologio Barberini, 296-297 Εὐχολόγια Dmitrievskij, 45 Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 169-170. Στό χειρόγραφο Εὐχολόγιο 982 τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ (13^{ος} αἰ.) ἡ εὐχή, ἐλαφρὰ παραλλαγμένη, ἀποτελεῖ τμῆμα μίας ἀκολουθίας ὑπὸ τὸν τίτλο ἀκολουθία εἰς νοσοῦντας. Εὐχολόγια Dmitrievskij, 243.*

Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμέν σε, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, φεῖσαι ἡμῶν, τῶν ἔργων τῶν χειρῶν σου, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς καὶ τὸν λαόν σου ἀπὸ πάσης ἐπαγωγῆς κακῶν ἐγηγερμένων καὶ πάσης πληγῆς ὀδυνηρᾶς.

Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σῶζειν ἡμᾶς, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

93

ια) Ἡ ἀδυναμία τεκνοποίησης ἀφορᾷ ἀσφαλῶς τὴν υἰεὶα τῶν συζύγων. Ἔτσι στό ἐνδιαφέρον τῆς μελέτης συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ εὐχὴ εἰς τεκνοποίησιν:

Ο Θεὸς ὁ αἰώνιος, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, καταφυγὴ καὶ σωτηρία καὶ σκέπη, ὁ πάντας θέλων ποιεῖν τὸ ἀγαθόν· αὐτός, Δέσποτα, ἐπίσκεψαι τοὺς δούλους σου (**δεῖνα** καὶ **δεῖνα**) τοὺς ἐπικλημένους τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σου καὶ προσελθόντας ἐν τῷ ἁγίῳ σου ναῶ τούτῳ, εἰς μίμησιν τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων· καὶ νῦν αἰτούμεθά σου, φιλόανθρωπε Κύριε, ἐκπλήρωσον τὸ αἶτημα αὐτῶν ὃ ἠρετίσαντο καὶ δὸς αὐτοῖς τεκνογονῆσαι ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀσπίλους τῷ σώματι καὶ πεπλησμένους πνεύματι.

Ἴνα καὶ ἐν τούτῳ δοξάσωσι τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

94

ιβ) *Εὐχὴ ἐτέρα εἰς τεκνοποίησιν:*

⁹³ *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 170. Ἡ εὐχὴ αὐτὴ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη πού ἐπιγράφεται ὡς εὐχὴ ἐν λιτῇ λεγομένη διὰ φόβον ἢ ὡς εὐχὴ διὰ φόβον ἐν λιτῇ ἢ εὐχὴ ἐν λιτῇ γινομένη διὰ φόβον. *Εὐχολόγια Dmitrievskij*, 58, 80, 114 ἀντιστοιχα. Ἡ ἴδια εὐχὴ ἐπιγράφεται καὶ ὡς εὐχὴ ἐπὶ ἀπειλήν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν. *Euchologion Goar*, 636.

⁹⁴ *Euchologion Goar*, 563· *Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*, 194-195.

Κ Τεῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ σὺνανάρχος υἱὸς τοῦ ἀναρχοῦ Πατρὸς, ὁ εὐλογημένος υἱὸς τοῦ εὐλογημένου Πατρὸς, τῆ ἀληθινῆ Θεοῦ ἡμῶν, ὁ ἐκ τοῦ ἕρανος κατελθὼν, καὶ σαρκωθεὶς ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν τῇ σκλήρῃ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ γενόμενος ὑπὸ κτῶν αὐτοῖς, καὶ ὑποτασσόμενος ὡς τέκνον γονεῦσιν, ἕως τοῦ πλήρωμα τῆς ἡλικίας τῆς σαρκὸς καὶ τῆ νόμον πληρώσας· ὁ καὶ τῷ Ἰωσήφ πατέρα ὀνομάζεσθαι καταδέξαμενος, ἔτι τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν καλέσας, καὶ τὸ χεῖρὸς τὸ παιδάριον κρατήσας Ἰγνατίον, καὶ εἰπὼν τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς· εἰ μὴ σραφῆτε καὶ γέννηθε εἰς τὸ παιδάριον τούτο, ἐ δυνάθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἕρανῶν. καὶ τὶς εἰπὼν ἑρὸς σέ· ὅτι ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σε ἐξωσέζητες. καὶ τὰς χεῖρας ἑρὸς τὰς σὰς μαθητὰς ἐκτείνας εἰπὼν· ἄτοι με πατέρες καὶ μητέρες, ἀδελφοὶ, ἀδελφαί, καὶ τέκνα· οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς με τῶν ἕρανοῖς· καὶ ὅταν ἐν τῷ σαυρῷ τὰς χεῖρας ἠπλωσας, καὶ ἦλοις προσηλώθης, δεῖ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ τῆς μητρὸς σου, καὶ τοῦ μαθητῆ σου παρεσκότος, εἰπας· γυναι, ἰδοὺ ὁ υἱὸς σου. εἶπα λέγεις τῷ μαθητῇ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. αὐτὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλόγησον τὸ δέλογ σου, καὶ ὁ, τὸ πικροποιοῦντα ἐν τῷ σῶ ὀνοματι, καὶ ἐν τῷ σῶναῷ. χάρισαι αὐτοῖς τὴν γνώσιν τῆ ἀγίας σου Πνεύματος, ὁδήγησον αὐτὰς ἐν τῇ δυνάμει σου· ἵνα γένωνται πνευματικοὶ πατῆρ καὶ τέκνον, ὑπὲρ τὰς σαρκικὰς, καὶ ἀσκανδάλισοι μένωσι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὅτι ἑρέπει σοι·

95

ιγ) Ἀκολουθία εἰς τεκνοποίησιν

Ὁ ἱερέας ὁδηγεῖ τοὺς συζύγους μπροστά στό ἰ. βῆμα, τοὺς δίνει ἀναμμένα κεριά, τοποθετεῖ τό εὐαγγέλιο στό κεφάλια τους, ἀφοῦ τό προσκυνήσουν, καί διαβάζει τήν εὐχή:

Κ Τεῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ σπλαγγνα ἐλέος κατελθὼν ἐπὶ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ δεῖ ποθῶν· χρηστότητα ταπεινώσας ἑαυτὸν, ἔτι ὑποδύσας ὁδὸν σωτηρίας, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τὴν σὴν ἐκτείνας τὰς ἀχρῆντας σου χεῖρας ἐπὶ τὸ παιδίον ἐκ βρέφοις ἀγιαδὲν ὑπὸ σου· αὐτὸς Δέσποτα φιλάνθρωπε ἐπίδεδε ἐπὶ τὸν δούλον σου τὸν σὰ ἁρεσάγματα βεβαιωμῆτα καὶ τῆς δικαίας σου φωνῆς ἠσακύνοντα τὴν τῶ ἐκαταντάρχη Νικοδήμου λέγαντος· εἰ μὴ γέννηθῆ ἄνωθεν, ἐ μὴ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἕρανῶν· αὐτὸς ἔτι νῦν εὐλόγησον ἀναγεννῶν τῷ πνεύματι σου τὸν δέλογ σου, ὁ. Ὅτι σὺ εἶσιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς·

96

⁹⁵ Euchologion Goar, 563.

⁹⁶ Euchologion Goar, 562. Εὐχολόγια Dmitrievskij, 251. Σέ ἄλλη περίπτωση ἐπιγράφεται ὡς εὐχή εἰς τεκνοποίησιν κάποια εὐχή ποῦ ἀνήκει στὴν ἀκολουθία εἰς υἰοθεσίαν. Euchologion Goar, 561. Εὐχολόγια Dmitrievskij, 167. Βλ. καὶ Εὐχολόγια Dmitrievskij, 238.

Μετά τήν ανάγνωση τῆς εὐχῆς, ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ: ἀπέλθετε, παιδιά, ἐν εἰρήνῃ ὁ Κύριος μεθ' ὑμῶν καί κάνει τήν ἀπόλυση.

4. Ἐκδοση νέων εὐχῶν ὑπέρ υἰγείας

Σέ νεότερες ἐκδόσεις εὐχολογιῶν ἢ ἄλλων συναφῶν βιβλίων καί ἐντύπων ἐμφανίζονται νέες εὐχές. Ἡ σύνταξη καί δημοσίευση τῶν νέων εὐχῶν ἔγινε γιά τρεῖς λόγους:

α) Οἱ νέες εὐχές ἀφοροῦν σύγχρονες ἀσθένειες.

i) Μία τέτοια περίπτωση εἶναι ἡ εὐχή εἰς ψυχικῶς νοσοῦντας, ποίημα τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου Σιμωνοπετρίτου, ὑμνογράφου τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας:

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξ ἀγάπης διαπλάσας ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐμφυσήσας αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς καὶ μέτοχον ποιήσας διὰ τῆς δωρεᾶς τῆς ἀθανάτου καὶ μονοειδοῦς ψυχῆς, μικρόθεον οὕτω πως ἀναδείξας αὐτὸν διὰ τῆς μεγαλοδωρίας σου, ὁ δοὺς αὐτῷ τὴν ἐν εἰρήνῃ βιοτὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἔνθα φθόνῳ τοῦ διαβόλου τὴν παρακοὴν εἰργάσατο, δι' ἧς εἰσῆχθη ἐν τῷ κόσμῳ πᾶσα ἀκαταστασία, τῆς εἰρήνης ἀπωλεσθείσης· σύ, Κύριε, ὁ διὰ τῆς σαρκώσεώς σου καθελὼν τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ καὶ ἐνώσας τὰ διεστῶτα, ὁ δοὺς τὸ πανάγιον καὶ εἰρηνοποιὸν σου Πνεῦμα οἰκεῖν ἐν τῇ νύμφῃ σου Ἐκκλησίᾳ, αὐτὸς φιλανθρώπως ἐπίβλεψον ἐν εὐμενείᾳ καὶ ἐπὶ τὸν δοῦ-

λόν σου (δεῖνα) καὶ ἀπόδος αὐτῷ τὴν εἰρήνην, ἐγκαθιστῶν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸν εἰρηνοπάροχον Παράκλητον.

Ναί, Κύριε, πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν· καὶ ὡς τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις εἶπας· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, οὕτω καὶ νῦν τῷ προσπίπτοντί σοι εὐλαβῶς τέκνω σου (δεῖνι) εἰπέ τό· Εἰρήνη σοι, πορεύου εἰς εἰρήνην, γενηθήτω κατὰ τὴν πίστιν σου, πλουσίαν δωρούμενος αὐτῷ τὴν εἰρηνικὴν καὶ χαρμόσυνον εὐλογίαν σου· καὶ ὡς τῷ ἀνέμῳ καὶ τῇ θαλάσῃ διέταξας καταπαῦσαι τὸν κλόνον καὶ τὴν γαλήνην βασιλεῦσαι, οὕτω καταπραΰνον καὶ τὴν ψυχικὴν ταραχὴν ἐκ τοῦ ἀρχεκάκου αὐτῷ προσγενομένην, ἵνα ἐφεξῆς παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ τὴν εἰρήνην φυγαδεύοντος ἀπεχόμενος, ἐν παντὶ δοξάζῃ καὶ προσκυνῇ τὸ πανάγιόν σου ὄνομα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

97

Στὴ σύνταξη τῆς συγκεκριμένης εὐχῆς ὁδήγησαν ἡ ἔξαρση τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, κατὰ τίς τελευταῖες δεκαετίες, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορετικὴ ἀντίληψη ἀπέναντι στίς ψυχικὲς ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων παλαιοτέρων ἐποχῶν.

ii) Στὴν ἐνότητα αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ καὶ ἡ εὐχὴ εἰς ὀνοματοθεσίαν νέαν ἐπὶ ἀλλαγῇ φύλου, ποίημα τοῦ μητροπ. Ν. Ἰωνίας Τιμοθέου Ματθαιάκη.⁹⁸

Ἡ εὐχὴ αὐτὴ δὲν περιλαμβάνει κάποιο αἶτημα ὑπὲρ ὑγείας, ἀλλὰ ἀφορᾷ τὴ συνάφεια μεταξύ ὑγείας καὶ ἀσθένειας. Συγκεκριμένα ἀφορᾷ τὴν κατάστασιν ἑνὸς νηπίου, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν μιᾶς γενετήσιας ἐπιπλοκῆς. Μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἡ ἀμφιφυλία σὲ νεογέννητα βρέφη ἀποκαθίσταται χειρουργικὰ. Ἡ εὐχὴ χρησιμοποιεῖται μόνον ὅταν τὸ βρέφος ἔχει λάβει ἤδη ὄνομα. Ἡ ὀργανικὴ ἀλλαγὴ φύλου ἢ ἡ διόρθωσις γενετήσιων χαρακτηριστικῶν γίνεται ἀποκλειστικὰ μέσῳ ἰατρικῶν μέσων, ὁπότε καθίσταται ἀναγκαία ἡ

⁹⁷ Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας, 168-169.

⁹⁸ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 309-310.

ἀλλαγὴ ἢ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος. Ἡ εὐχὴ χρησιμοποιεῖται ἀποκλειστικά καὶ μόνο σέ αὐτὴ τὴ συγκεκριμένη περίπτωση.⁹⁹

β) Γράφονται νέες εὐχές γιὰ νὰ καλύψουν τὴν ἀνάγκη τῆς συνάφειας μεταξὺ ἀσθενείας καὶ ὑγείας τῶν πιστῶν, χωρὶς ὁ συντάκτης νὰ γνωρίζει τὴν ὑπαρξὴ παρόμοιων εὐχῶν σέ χειρόγραφα Εὐχολόγια πού μέχρι τότε δὲν εἶχαν ἐκδοθεῖ. Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκουν καὶ τρεῖς εὐχές πού συνέταξε ὁ Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας Ἰωὴλ Φραγκάκος:

ι) *Εὐχὴ εἰς πᾶν εἶδος φοβίας καὶ παραλόγου συντριμμοῦ:*

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐλθὼν ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα λύσῃς τὰ ἔργα τοῦ σκότους τῶν ἀνθρωποκτόνων δαιμόνων καὶ ὁδοποιήσῃς πάσῃ σαρκὶ τὴν σωτηρίαν, ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ τὴν ἀνθρωπιάν προσλαβόμενος φύσιν, ἵνα τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώσῃς καὶ θεραπεύσῃς τὰ ἀσθενῆ, ὁ διακρατῶν ἐν τῇ χειρὶ Σου τὰ σύμπαντα καὶ τρέφῶν μετ' ἐπιστήμης τὰ ὄντα, ὁ στήσας τὴν κατῆφειαν τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὁ διὰ τῆς Σῆς παρουσίας ἰάσας τὰ συντριμμάτα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὁ τὰ λυπηρὰ παύσας καὶ τῶν φαιδρῶν γενόμενος ἡ ἀρχή, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν καὶ ἴασαι τῇ κραταιᾷ δυνάμει Σου τὸ τῆς φοβίας πάθος τοῦ δούλου Σου (τάδε) καὶ δὸς αὐτῷ τῆς χάριτος τῆς Σῆς τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, εἰρήνην τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, σὺφρονα λογισμὸν καὶ καρδίαν νήφουσαν, φόβον ἀγαθὸν εἰς τὸ εἰδέναι τὰς ἐντολάς Σου, ἄνεσιν βίου καὶ πλατυσμὸν τῆς ψυχῆς.

Διασκέδασον αὐτοῦ τοὺς ἀτόπους λογισμοὺς, νοήματα ἀκαίρου θανάτου, ὑπόνοιαν νοσηρὰν ἀνυποστάτων κινδύνων, γνώμην τὴν ἀπέλπιδα πρὸς ἔργα ἀγαθὰ καὶ Σοὶ εὐάρεστα, ὕπνον ταραχώδη καὶ φαντασμάτων πονηρῶν γέμοντα, ἰνδάλματα τῆς τοῦ ἐχθροῦ μαγγανείας, λύπην πρὸς αὐτοχειρίαν ὁδηγοῦσαν, μὴ κατὰ Θεὸν μονήρη βίον, ὀρμὰς ἀτάκτους καὶ ἐπαναστάσεις νοός, ἐπήρειαν δαιμονικὴν ἄλγη ἐπιφέρουσαν τοῖς ἀνθρώποις ποικίλα καὶ πᾶσαν ἐπίβουλήν κατ' αὐτῶν ὀρατὴν τε καὶ ἀόρατον τὴν ἐκ τῆς φοβίας προερχομένην τοῦ δούλου Σου τούτου.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ λύσας τῶν Μυροφόρων τὸν φόβον, ὁ θαρσύνας τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης παραλυτικόν, ὁ ἐπιδείξας εὐσπλαγχνίαν ἐπὶ τὴν χήραν τῆς Ναΐν, ὁ θανάτῳ θάνατον πατήσας, ὁ τῶν ἀγωνιζομένων ἔτοιμος βοηθός, ὁ εἰπὼν ὅτι μεθ' ἡμῶν ἔσει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὁ σκεδάσας πᾶσαν ἀρρωστίαν τῶν βροτῶν καὶ καταργήσας τὸ κράτος τοῦ ἐχθροῦ καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

100

⁹⁹ Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. [Αρχιμ.] Γεωργίου Χρυσοστόμου, *Ὄνοματοδοσία*, ἔκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 1991, 122.

¹⁰⁰ Μητροπ. Ἐδέσσης Ἰωὴλ Φραγκάκου, *Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ φοβίες τῶν ἀνθρώπων. Παρακλητικὸς κανὼν εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης Ἰησοῦν Χριστόν καὶ τρεῖς εὐχές γιὰ τίς φοβίες*, ἔκδ. Ἰ. Μ. Ἐδέσσης, Ἐδεσσα ³[2005], 34-

ii) *Εὐχή ἑτέρα διὰ βρέφη, παιδία καὶ μειρακίσκους μὴ ἔχοντας ὕπνον γαλήνιον, ἀλλ' ἐκταρασσόμενον ὑπὸ φοβιῶν καὶ ὀνείρων ἀπατηλῶν καὶ ἐπηρείας δαιμόνων.*

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶν παιδῶν φύλαξ καὶ χορηγὸς αὐτοῖς τῶν πρὸς αὔξησιν καὶ τελειοποίησιν ἀγαθῶν, ὁ τὰ βρέφη καὶ τὰ παιδία ἐναγκαλισάμενος μετὰ πατρικῆς ἀγάπης καὶ τιθεὶς ἐπ' αὐτὰ τὰς ἀχράντους Σου χεῖρας, ὁ μὴ κωλύων ἐλθεῖν πρὸς Σὲ τοὺς μειρακίσκους, ὁ τὴν ὥραν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὡς τέλειος ἀνδρῶπος διελθῶν, ὁ καταθαμβώσας δωδεκαετῆς ὢν ἐν τῷ Ἱερῷ τοὺς σοφοὺς διδασκάλους, ὁ ἰατρὸς καὶ θεραπευτὴς πάσης ἀσθενείας, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, τὸ θάρσος τῶν δεδοικότων τὴν ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου, ἡ χαρὰ τῶν νέων, ὁ διασκεδάζων πᾶσαν βουλήν καὶ ἐ-

πήρειαν τοῦ ἀντικειμένου, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν πρὸς Σὲ δεομένων καὶ δὸς τῷ παιδίῳ τούτῳ ὕπνον εἰρηνικὸν καὶ πάσης σατανικῆς φαντασίας ἀπηλλαγμένον. Ἀποδίωξον ἀπ' αὐτοῦ πάντα τῶν πονηρῶν πνευμάτων τάραχον. Διασκεδάσον πᾶσαν φοβίαν πονηρὰν τρόμον καὶ ψυχικὸν συντριμμὸν αὐτῷ ἐμποιοῦσαν. Σόφισον αὐτὸ εἰς τὸ ἐπιγνῶναι τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ. Παῦσον τὴν φενάκην τῶν ἀνυποστάτων ὀνείρων καὶ λύσον τὸν ὄχλον τῶν ὀχληρῶν τοῦ νοῦς αὐτοῦ λογισμῶν.

Διανάστησον αὐτὸ ἐν τῇ πρωΐᾳ ὑγιές, εἰρηνικὸν καὶ πάσης νυκτερινῆς στενώσεως ἄζυγον. Ἐτοίμασον αὐτὸ πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν Σου, τῆς κατ' ἄμφω σοφίας δόκιμον ποίησον θηρευτὴν καὶ πάσης τοῦ δεινοῦ βελίαν παγίδος ἐλεύθερον. Ναί, Κύριε Ἰησοῦ, ἀεὶ σκέπε τὸν δούλον Σου τοῦτον ἐν τῇ σκέπη τῶν πτερυγῶν Σου καὶ τῇ πρεσβείᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Ἀχράντου καὶ Παναμώμου Μητρὸς Σου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων σου δώρησαι αὐτῷ πᾶν σωτήριον ἀγαθόν.

Σὺ γάρ εἰ, Κύριε, ὁ σκεπαστὴς τῶν μειρακίσκων, τῶν παιδῶν ἡ βακτηρία καὶ τῶν βρεφῶν ἡ τροφή καὶ ἡ μέριμνα καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ Ἀνάρχῳ Σου Πατρὶ καὶ τῷ Παναγίῳ καὶ Ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ἀμήν.

101

---

36. Βλ. καὶ τοῦ ἴδιου, «Ποικίλες περιστασιακές ἐκκλησιαστικὲς εὐχές», *Σπουδὴ στήν κατακόρυφη καὶ ὀριζόντια κοινωνικότητα. Τιμητικὸς τόμος στὸν ὀμότιμο καθηγητὴ Βασίλειο Τ. Γιούλτση*, ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2007, 106-107.

¹⁰¹ Μητροπ. Ἐδέσσης Ἰωήλ Φραγκάκου, *Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ φόβιες τῶν ἀνθρώπων*, ὁ. π., 36-37. Βλ. καὶ τοῦ ἴδιου, «Ποικίλες περιστασιακές ἐκκλησιαστικὲς εὐχές», ὁ. π., 107-108.

iii) *Εὐχή ἐτέρα εἰς πᾶσαν ἐπήρειαν δαιμονικὴν τε καὶ μαγγανείαν καὶ εἰς ἀπειλὴν μαγειῶν καὶ σκοτεινῶν ἐπινοήσεων τῶν κακῶν καὶ φθοροποιῶν ἀνθρώπων:*

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐλθὼν ἐπὶ γῆς, ἵνα λύσῃς τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ θεραπείῃς τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, ὁ δοὺς τοῖς Ἀποστόλοις Σου τὴν ἐξουσί-

αν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὁ καταβαλὼν τοὺς πονηροὺς δαίμονας λόγῳ, ὁ ἰατρὸς τῶν ἐνεργουμένων ἐν τοῖς Γαδαρηνοῖς, ὁ ἰάσας τὸν κωφὸν δαιμονιζόμενον, ὁ φανερῶσας τὴν κακουργίαν τῶν ἀντικειμένων τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν νοητῶν αἰδιόπων, ὁ τὴν θυγατέρα τῆς Χαναanaίας ἐλεήσας, ὁ τὸν σεληνιαζόμενον νέον τοῦ ὀλιγοπίστου πατρὸς ἐλευθέρῶσας, ὁ τῷ Σταυρῷ Σου καὶ τῇ Σῆ Ἀναστάσει συντρίψας τὸ κράτος τοῦ ἐχθροῦ, ὁ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς Σου ἐν τῷ ἀναληφθῆναι Σε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβάλλετε, ὁ δοὺς ἡμῖν φάρμακον ἀλεξίκακον τὸ πανάγιον Σῶμα καὶ ζωοποιὸν αἷμα Σου, Δέσποτα τῶν ἀπάντων καὶ Κύριε οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ τῶν καταχθονίων, μὴ παρίδῃς τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν δούλων Σου, ἀλλ' ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων Σου ἐν συντριβῇ καρδίας καὶ ταπεινώσει πνεύματος δεομένων Σου καὶ ἀπάλλαξον τὸν δούλον σου (δεῖνα) ἐκ τῆς τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ ἐνεργείας. Λῦσον τὰς μαγγανείας καὶ μαγικὰς ἐπινοήσεις τῶν φθοροποιῶν ἀνθρώπων τῇ συνεργείᾳ τοῦ διαβόλου κατὰ τοῦ ἐνεργουμένου δούλου σου. Παῦσον τὴν ζάλην καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ νοῦς αὐτοῦ. Ἀπέλασον τοὺς ἀπέλπιδας λογισμοὺς, τὰς ἀσθενείας καὶ τὴν ἐκ τοῦ βελίαρ φόβιαν τοῦ δούλου σου (δεῖνα) καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀπειλὴν καὶ κακουργίαν τῶν στυγερῶν καὶ καταχθονίων πνευμάτων κατ' αὐτοῦ διασκέδασον.

Δὸς αὐτῷ εἰρήνην τῶν λογισμῶν, σώματος εὐεξίαν, υἱειάν κατ' ἄμφω, φόβον Θεοῦ, ἀγάπην πρὸς Σέ, θέλημα καὶ πράξεις ἀγαθὰς, ζωὴν εὐσεβῆ.

Σὺ γὰρ εἶ, Κύριε, ὁ εὐσπλαγχνος τῶν χειμαζομένων πατήρ, ὁ καταργήσας τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτέστιν τὸν διάβολον, ὁ συναγωνιζόμενος ἡμῖν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ὁ φίλος, ἀδελφός καὶ σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων καὶ Σοὶ τὴν δόξαν καὶ τιμὴν καὶ τὴν προσκύνησιν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

102

¹⁰² Μητροπ. Ἐδέσσης Ἰωήλ Φραγκάκου, *Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ φόβιες τῶν ἀνθρώπων*, ὁ. π., 36-37. Βλ. καὶ τοῦ ἴδιου, «Ποικίλες περιστασιακές ἐκκλησιαστικὲς εὐχές», ὁ. π., 108-110. Ἡ σύνδεση τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς δαιμονικῆς ἐπενέργειας παρατηρεῖται ὄχι μόνον στοὺς γνωστούς ἐξορκισμοὺς, ἀλλὰ καὶ σὲ παλαιὰ εὐχολογιακὰ κείμενα. Βλ. ἐνδεικτικὰ τὴν εὐχὴ ἐπὶ πασχόντων ὑπὸ δαιμόνων, *Eucologio Barberini*, 226-227 *Euchologion Goar*, 584.

Οί παραπάνω τρεις εϋχές έτυχαν τής έγκρίσεως τής Ίερās Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, απαραίτητης για ύμνολογικά και εϋχολογιακά κείμενα πού έντάσσονται στή Θ. λατρεία.¹⁰³

5. Ανέκδοτες εϋχές υπέρ υγείας

Στήν κατηγορία αυτή άνήκουν νέες εϋχές πού δέν έκδόθηκαν, αλλά κυκλοφορούν σέ χειρόγραφη μορφή ή σέ φωτοτυπίες από κληρικό σέ κληρικό, όπως ένδεικτικά είναι οι παρακάτω:

α) Εϋχή εις κατεχόμενον υπό φόβου:

Κύριε Ίησοϋ Χριστέ, ή έλπίς και σκέπη και προστάγία ήμῶν, ο τοῖς σοῖς μαθηταῖς, ἰδοῦσί σε περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης και φόβῳ μεγάλῳ δυσχεθεῖσι, προσφωνήσας και εἰπῶν· Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μή φοβείσθε· ο τοῖς κυροφόροις γυναῖξί, μεγά φόβου ἰδοῦσας ἐπὶ τὸ δόν μνήμα, διὰ μὲν τοῦ ἀγγέλου παραγγελίας μή φοβείσθαι, ἀποχωρήσας δὲ αὐταῖς ἐμφανισθεῖς και εἰπῶν· Χαίρετε· ο κευθεσμενων τῶν θυρῶν εἰσεβῶν πρὸς τοῖς μαθηταῖς και πτοηθέντας αὐτοῖς και δοκοῦντας πνεῦμα θεωρεῖν ἐμψυχώσας και τὴν εἰρήγην σου τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν μετὰ σοῦ αὐτοῖς· σου δέόμενα και σὲ παρακαλοῦμεν· ἐπίκειψαι τὸν δούλόν σου (---) ἐν τῷ ἐλέει σου και τῇ ἀγαθῆ σου δυνάμει· ἀποδίωξον ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τῆς δειδίας και δὸς αὐτῷ πνεῦμα δυνάμεως· ἐνίσχυσον αὐτὸν ἐλπίζειν εἰς τὸ ἔνομά σου τὸ αἰχίον και πεποιθέναι ἐπὶ τῇ κραταίᾳ σου σκέπη και προστάγίᾳ· φώτισον αὐτοῦ τὴν διάνοισιν, και τὰ χεῖλη αὐτοῦ διάνοισον εἰς τὸ ἔσθαι και λέγειν μετὰ Δαβὶδ τοῦ προφήτου·

¹⁰³ Βλ. τό υπ' ἀριθμ. 5393/3045/19-12-2005 έγγραφο τής Ίερās Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, πού στηρίχθηκε στήν υπ' ἀριθμ. 44/25-11-2005 εἰσήγηση τής ἀρμόδιας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θεῖας Λατρείας και Ποιμαντικῶ Ἔργου.

Κύριος ζωοζικός μου και σωτήρ μου, είναι
εφοβηθήσομαι, Κύριος υπερασπιότης της ζωής
μου, από τίνος δειλιάσως, Όπως υπό του
κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενος, δόξαν και
εὐχαριστίαν σοι ἀναπέμπη, ὄν τῷ ἀνάρχῳ
σου Πατρὶ και τῷ Ἁγίῳ σου Πνεύματι, νῦν
και ἀεί και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων -
Ἀμήν.

104

β) Οἱ περισσότερες εὐχές τοῦ εἴδους αὐτοῦ εἶναι αὐτοσχέδιες, ἀνώνυμες και ὅλες ὄχι και
ἰδιαίτερα δόκιμες, ὅπως ἡ παρακάτω εὐχή εἰς ἐφιάλτας και κακοῦπνίας:

Πολυῦμνητε Κύριε, ἀμόλυντε, μόνε ἀναμάρτητε, κάθαρον τόν δοῦλον
σου (δεῖνα) ἀπό παντός μολυσμοῦ σαρκός και πνεύματος, ἄσπιλον
ἀνάδειξον αὐτόν διά τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου και ἀγιάσον αὐτόν
διά τῆς χάριτος τοῦ (sic) και ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἵνα
ἀνανήψας ἐκ τῆς ὀμίχλης τῶν ἀκαθάρτων φαντασιῶν τοῦ διαβόλου και
παντός πειρασμοῦ καταξιωθεῖ (sic) ἐν καιρῷ εὐδέτῳ προσελθεῖν και
ἀπογέσηται (sic) τῶν φρικτῶν και φοβερῶν μυστηρίων. Ὅτι σύ (sic) ὁ
εὐλογῶν και ἀγιάζων τά σύμπαντα και σοί τήν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ
Πατρὶ και τῷ Υἱῷ και τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν και ἀεί και εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰῶνων.¹⁰⁵

γ) Δέν λείπουν και εὐχές ὑπὲρ ὑγείας διά πρεσβειῶν κάποιου ἀγίου, σάν τήν παρακάτω
εὐχή εἰς ἀσθενοῦντας, ποίημα τοῦ ἀρχιμ. Νεκταρίου Ἀντωνοπούλου:

¹⁰⁴ Ἡ εὐχή αὐτή εἶναι ποίημα τοῦ πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη, ὁ ὁποῖος πρόθυμα και εὐγενικά συνέβαλε
στόν ἐμπλουτισμό τῆς παρούσας μελέτης.

¹⁰⁵ Εὐχαριστίες ἀνήκουν στόν ἱερέα Γεώργιο Γιόνδη, ἐφημέριο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Πάντων Ἐδεσσας, γιά τήν
παραχώρηση τοῦ κειμένου τῆς εὐχῆς.

Ἄγιε Ἱεράρχα, ὁμολογητά, διδάσκαλε τῆς ἀληθείας καί ἀνάργυρε ἱατρέ Λουκά, σοί κλίνομεν τά γόνατα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος καί προσπίπτοντες τοῖς τιμίοις καί ἱαματικοῖς λειψάνοις σου, σέ παρακαλοῦμεν, ὡς τά τέκνα τοὺς πατέρας αὐτῶν. Εἰσάκουσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, τίμη πάτερ καί προσάγαγε τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ ἐλεήμονι καί φιλανθρώπῳ Θεῷ, ὡς ἐστὼς ἐνώπιον αὐτοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. Πιστεύομεν ὅτι ἀγαπᾷς ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγάπης ἣν ἠγάπησας τοὺς ἀδελφούς σου κατὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ βιοτήν σου.

Τὴν τέχνην τῶν ἱατρῶν μετιῶν, τῶν ἀσθενούντων τά ἀρρωστήματα, τῇ ἀρωγῇ τῆς χάριτος, πλειστάκις ἐθεράπευσας. Μετὰ δέ τὴν σεπτὴν σου κοίμησιν, τά σά χαριτόβρυτα λείψανα, ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, πηγὴν ἰατρείας ἀνέδειξεν. Ποικίλας γὰρ ἰῶνται ἀσθενείας καί δύναμιν δωροῦνται τοῖς εὐλαβῶς ταῦτα ἀσπαζομένοις καί αἰτουμένοις τὴν θεῖαν πρεσβείαν σου.

Διὸ αἰτοῦμεν σέ καί θερμῶς παρακαλοῦμεν σέ, τόν τὴν χάριν τῆς ἰατρείας κομισάμενον, τοὺς ἀσθενούντας καί δεινῶς χειμαζομένους ἀδελφούς ἡμῶν τούτους, ἐπίσκεψαι καί θεράπευσον ἐκ τῆς συνεχούσης αὐτοῦ ἀσθενείας.

Πάντιμε καί ἀγιώτατε πάτερ Λουκά, ἐλπίς ἀρραγῆς τῶν ἀσθενούντων καί κεκμηκότων, μὴ ἐπιλάθου δωρησασθαι τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν τούτοις τὴν ἴασιν καί πᾶσιν ἡμῖν τά εὐφρόσυνα.

Ἵνα καί ἡμεῖς σὺν σοί δοξάζωμεν τόν Πατέρα καί τόν Υἱόν καί τό Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν θεότητά τε καί βασιλείαν, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

106

Οἱ εὐχές, ἀκολουθίες καί δεήσεις ὑπὲρ ὑγείας δείχνουν ὅτι «ἡ ἐπανάκτηση τῆς ὑγείας δέν εἶναι μόνο ἀτομικὴ ὑπόθεση τοῦ καθενός».¹⁰⁷ Ὁ ἀσθενής ὡς μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ ἔχει συνοδοιπόρους στὴ δοκιμασία του καί τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Στίς εὐχές ὑπὲρ ὑγείας ὁ ἀσθενής ἐπικαλεῖται τὴ χάρη ἰάσεως σώματος καί ψυχῆς, χωρὶς νά τὴν ἀπαιτεῖ. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς πρόνοιαις τοῦ Θεοῦ, «εἶναι ἕτοιμος νά ἀποδεχθεῖ καί τὴ θεία “παραχώρηση” καί τὴ θεία “οἰκονομία”».¹⁰⁸ Ἀκόμη καί ἂν δέν συμβεῖ ἡ σωματικὴ ἴαση, ἡ ψυχικὴ ὑγεία ἐπιτυγχάνεται πάντοτε, ὅπως ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμαῆς.¹⁰⁹ Ἀλλὰ καί ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας συμπληρώνει ὅτι ἀκόμη καί ἂν πάντοτε δέν παρέχεται ἡ ἀποκατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ ἀσθενῆ, αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἡ θεία πρόνοια ἀποβλέπει κυρίως στὴν πνευματικὴ ὠφέλεια καί τὴν ψυχικὴ σωτηρία τοῦ

¹⁰⁶ Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Λουκά τοῦ ἱατροῦ καί ὁμολογητοῦ ἀρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως καί Κριμαίας τοῦ ῥώσου, ἔκδ. Ἰ. Μ. Σαγματά, Θῆβα 2008, 59.

¹⁰⁷ «Μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στό Ἰ Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο», ὁ. π., 842.

¹⁰⁸ Μητροπ. Δράμας Διονυσίου Κυράτσου, «Ὁ παραμυθητικὸς χαρακτήρας τοῦ μυστηρίου», *Τὸ ἱερόν μυστήριον τοῦ εὐχλαίου*, ὁ. π., 207.

¹⁰⁹ «Ὁ δέ πρὸς τόν Θεόν καί τοὺς ἁγίους αὐτοῦ προστρέχων ἐν ἀνάγκαις καί ἀσθενείαις, εἰ συμφέρει τούτῳ, καί τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν λύεται καί τῶν νοσημάτων ἀπαλλάττεται τῆς δέ κατὰ ψυχὴν ὑγείας καί τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἀφέσεως ἀεὶ ἐπιτυγχάνει», *Ὀμιλία, λα΄*, PG 151, 400 C.

ἀσθενῆ». ¹¹⁰ Ἔτσι μέ τίς εὐχές ὑπέρ ὑγείας ἡ Ἐκκλησία δέεται γιά τή θεραπεία ἑνός ἀσθενῆ, χωρίς ὅμως νά τήν ἐπαγγέλλει. ¹¹¹ Ἡ διαπίστωση αὐτή εἶναι πολύ χρήσιμη καί πρέπει νά ἀξιοποιεῖται ἀπό τούς ἱερεῖς-ποιμένες, ὥστε νά μήν δημιουργοῦνται αὐταπάτες στούς πιστούς οὔτε καί παράλογες ἀπαιτήσεις, ἀσυμβίβαστες μέ τήν πίστη καί τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. ¹¹² Ἐλεγε συγκεκριμένα ὁ π. Παῖσιος «Ὁ Χριστός ἀπό ψηλά βλέπει τόν καθένα μας πῶς ἐνεργεῖ καί ξέρεي πῶς καί πότε θά ἐνεργήσει γιά τό καλό μας. Ξέρει πῶς καί ποῦ θά μᾶς ὀδηγήσει, ἀρκεῖ ἐμεῖς νά ζητοῦμε βοήθεια, νά τοῦ λέμε τίς ἐπιθυμίες μας καί νά ἀφήνομε Ἐκεῖνον ὅλα νά τά κανονίξει». ¹¹³

Οἱ εὐχές καί δεήσεις τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρ ὑγείας ἔχουν ἀναμφίβολη πνευματική καί ψυχική ἰσχύ, πού μεταβιβάζεται στόν πιστό ἄνθρωπο. Ἡ ἰσχύς αὐτή ὀδηγεῖ συχνά τόν ἀσθενῆ στήν ὑπέρβαση τῶν δυνατοτήτων του· στήν ὑπέρμετρη ἀντοχή τοῦ σωματικοῦ πόνου· στήν κατανίκηση ἀσθενειῶν· στή μετατόπιση τῶν ὁρίων τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, ἀκόμη καί ὅταν ὑφίσταται σαφῆς ἀνεπάρκεια ζωτικῶν ὀργάνων καί ἡ βιολογική ὑπόσταση τοῦ ἀσθενῆ ἀκολουθεῖ φθίνουσα πορεία. Ἐπιπλέον ὁ ἀσθενής, ὅταν μετέχει σέ κάποια ἱερή ἀκολουθία συνειδητά καί ὄχι παθητικά σάν σέ μαγική τελετή, ἀποδέχεται τόν σωματικό πόνο μέ ὑπομονή καί καρτερία ἀνακαλύπτει μέσα του τήν ἐκφραση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ Αὐτός εἶναι «ὁ παιδεύων συμπαθῶς καί ἰώμενος ἀγαθῶς» ¹¹⁴ αἰσθάνεται τή μυστική χαρά τῆς μετοχής, διά τοῦ σωματικοῦ πόνου, στό πάθος τοῦ Χριστοῦ. ¹¹⁵ Γίνεται συνεπῶς ἀντιπληπτό ὅτι οἱ εὐχές ὑπέρ ὑγείας δέν χαρίζουν μία αὐτόματη ἢ μηχανιστική θεραπεία, ἀλλά τή σωστή

¹¹⁰ Βλ. *Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τ. 3, Ἀθῆναι ²1979, 361.

¹¹¹ Βλ. Παύλου Εὐδοκίμου, *Ἡ Ὁρθοδοξία*, ἔκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1972, 404.

¹¹² Βλ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου Κυράτσου, «Ὁ παραμυθητικός χαρακτήρας τοῦ μυστηρίου», ὁ. π., 214.

¹¹³ Γέροντος Παῖσιου Ἀγιορείτου, *Λόγοι Β': Πνευματική ἀφύπνιση*, ἔκδ. Ἰ. Ἡσυχαστηρίου «Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτή 1999, 250 καί 255. Εἰδικότερα γιά τό θέμα αὐτό βλ. Miguel Arranz, «Christologie et ecclesiology des prières pour les malades de l' Eucologe Slave du Sinai», *L' Église dans la liturgie. Conférences Saint-Serge. XXVIème semaine d' études liturgiques*, [Biblioteca «Ephemerides Liturgicae» «Subsidia», 18], ed. Liturgiche, Roma 1980, 19-66 καί *Il sacramento dei malati. Aspetti antropologici e teologici della malattia. Liturgia e pastorale*, ed. Leumann, Torino 1985.

¹¹⁴ «Εὐχή εἰς πᾶν εἶδος ἀσθενείας», *Ἀγιασματάριον*, 275.

¹¹⁵ Βλ. Σταύρου Μπαλογιάννη, «Ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου καί τό θαῦμα τῆς ζωῆς», *Τό ἱερόν μυστήριον τοῦ εὐχελαίου*, ὁ. π., 169. Βλ. εἰδικότερα τοῦ ἴδιου, «Ἡ βιολογική διάσταση τῶν βασανισμῶν καί τῶν τρόπων θανατώσεως τῶν νεομαρτύρων», *Πρακτικά θεολογικοῦ συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τῶν νεομαρτύρων*, Θεσσαλονίκη 1988, 357 κ. ἑ.

ἀντιμετώπιση μιᾶς δύσκολης κατάστασης.¹¹⁶ Τά μυστήρια καί οἱ ἐκκλησιαστικές τελετές περιλαμβάνουν καί τό σῶμα καί τό πνεῦμα, ἀφοῦ «τό ἀνθρώπινο πρόσωπο πρέπει νά θεωρηθεῖ κάτω ἀπό ὀλιστική σκοπιά.¹¹⁷ Ἄλλωστε, «ἡ συνθετική ἀνθρωπολογία τῆς Ἐκκλησίας, πού ἐπιμένει στήν ψυχοσωματική ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι φυσικό νά βλέπει θετικά ὄχι μόνο τήν ψυχική ἀλλά καί τή σωματική του ὑγεία».¹¹⁸

Β' ΕΥΧΕΣ

ΥΠΕΡ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Ἡ συνάφεια μεταξύ ὑγείας καί ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, στά πλαίσια μιᾶς ὀργανωμένης κοινωνίας, ἐξασφαλίζεται σέ ἐξειδικευμένα πλέον νοσηλευτικά ἰδρύματα. Εἰδικότερα ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθενείας, ἡ ἰατρική περίθαλψη καί ἡ ὑγεία προϋποθέτουν τήν καλή λειτουργία τῶν ἰατρικῶν μονάδων, πού δέν ὑπῆρχαν παλαιότερα. Γιά τόν λόγο αὐτό δέν ὑπῆρχαν καί ἀνάλογες εὐχές. Ἔτσι προῆλθε, κατά τά νεότερα χρόνια, ἡ ἀνάγκη συντάξεως εἰδικῶν εὐχῶν.

1. Ἐκδόσεις εὐχῶν ὑπέρ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων

α) *Εὐχή εἰς οἶκον ἢ σχολήν κωφάλαλων*¹¹⁹

β) *Εὐχή εἰς οἶκον τυφλῶν*¹²⁰

γ) *Εὐχή ἐπί ἐγκαινίοις νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος, νοσοκομείου, κλινικῆς κ. λπ.*¹²¹

δ) *Εὐχή ἐπί ἐγκαινίοις σταθμοῦ πρώτων βοηθειῶν ἢ ὑγειονομικοῦ σταθμοῦ*¹²²

ε) *Εὐχή ἐπί θεμελιώσει ἢ ἐγκαινίοις ἀσύλου ἀνιάτων*¹²³

¹¹⁶ Βλ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου Κυράτσου, «Ο παραμυθητικός χαρακτήρας τοῦ μυστηρίου», ὁ. π., 205 καί 212. Γιά τή θέση τῶν ὑπέρ ὑγείας εὐχῶν στή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας βλ. καί Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, *Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, ἔκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα ²1996, 366-368.

¹¹⁷ Βλ. Ἐπισκόπου (νῦν Μητροπολίτου) Διοκλείας Καλλίστου Ware, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1996, 435.

¹¹⁸ Γεωργίου Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική*, τ. 2, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2003, 601.

¹¹⁹ *Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*, 238-239.

¹²⁰ *Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*, 240-241.

¹²¹ *Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*, 111-112.

¹²² *Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*, 348-349.

¹²³ *Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*, 281-282.

- ε) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ἰδρύματος ἀπροσαρμοστων καὶ ἀναπήρων παιδῶν¹²⁴
- ζ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις σταθμοῦ αἰμοδοσίας ἢ τραπέζης αἵματος¹²⁵
- η) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις νευρολογικῆς κλινικῆς¹²⁶
- θ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις παιδιατρικῆς κλινικῆς¹²⁷
- ι) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις μαιευτικῆς κλινικῆς¹²⁸

2. Ἐκδόσεις εὐχῶν ὑπὲρ μονάδων ὑγείας

- α) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ἰατρείου, ἰατρικοῦ συλλόγου κ.λπ.¹²⁹
- β) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις καρδιολογικοῦ ἰατρείου¹³⁰
- γ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ὠτορινολαρυγγολογικοῦ ἰατρείου¹³¹
- δ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ὀφθαλμιατρείου¹³²
- ε) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ὀδοντιατρείου¹³³
- ς) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις κέντρου φυσιοθεραπείας¹³⁴
- ζ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις ἀκτινολογικοῦ ἐργαστηρίου¹³⁵
- η) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου¹³⁶
- θ) Εὐχή ἐπὶ ἐγκαινίοις φαρμακείου, φαρμακαποθήκης¹³⁷

3. Ἀνέκδοτες εὐχές

¹²⁴ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 344-345.

¹²⁵ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 197.

¹²⁶ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 350.

¹²⁷ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 351-352.

¹²⁸ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 188-189.

¹²⁹ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 170-171.

¹³⁰ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 357-358.

¹³¹ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 359-360.

¹³² Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 361-362.

¹³³ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 363-364.

¹³⁴ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 386-387.

¹³⁵ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 353-354.

¹³⁶ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 355-356.

¹³⁷ Εὐχολόγιον Ματθαιάκη, 208-209.

Ἐκτός ἀπό τίς εὐχές αὐτές, κυκλοφοροῦν καί ἄλλες παρόμοιες, εἴτε μεμονωμένες εἴτε ὡς τμήμα μιᾶς εἰδικῆς ἀκολουθίας. Ἐνδεικτικά καταχωρίζεται στήν παρούσα μελέτη ἡ παρακάτω ἀκολουθία, ποίημα τοῦ λειτουργιολόγου Πρωτοπρ. Κων/νου Παπαγιάννη:

Εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως ψάλλομεν τά τροπάρια:

Ἄχιοι ἀνάργυροι καί θαυματουργοί... -

Δόξα. Ἄθλοφόρε ἅγιε καὶ ἰακατικέ... -

Καὶ νῦν. Παναχία Θεοτόκε Παρθένε... -

Καὶ τὸ τρισάχιον. Ἢΐζα:

Προκείμενον.

Ἄγατε κῆ Κυρίῃ ἄσκα καινόν.

Στίχ. Ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ Κύριος.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρὸ ἕξιων τῶν ἀποστόλων τὸ ἀνάγνωσμα.

(ε' 12-16)

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων...

Τέλος: οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

Ἀλληθούια γ'

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (η' 14-17).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρον...

Τέλος: καὶ τοῖς νότοις ἐβάστασεν.

Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Ειρήνην παῖσι-
Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν---

ΕΥΧΗ

Κλῆνον, Κύριε, τὸ σῶς σου--

καὶ τὰ τροπάρια:

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου-- (Χρῖς).

Τῶν σῶν σωσῶν ἀξίους ἡμᾶς---

Μετὰ δὲ τὸ ρανζεδῆναι τὸ ἱατρικόν
καὶ τοὺς παρόντας:

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΕΥΧΗ

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡ-
μῶν, ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμά-
τιων ἡμῶν, ὁ τὰς νόσους ἡμῶν ἀπόνως θα-
τάζων, οὗ τῷ μύθῳ πε πάντας ἰάθημεν, ὁ
κτίσας ἐκ γῆς φάρμακα καὶ φάρμακον ἀνθρώ-
ποις ἐπιτόθην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυ-
μασίοις σου, ἔπιθε καὶ νῦν ἐπὶ τὸν δοῦλόν
σου (---) τὸν τὴν ἱατρικὴν ἐκμαθόντα
ἐπιτόθην καὶ εὐλόγησον αὐτὸν καὶ κα-
τεύθυνον καὶ διαθήματα αὐτοῦ εἰς πᾶν ἔρ-
γον αγαθόν. Δὸς αὐτῷ σοφίαν καὶ σύνεσιν.
φρόνησον αὐτοῦ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ διαγι-
γνώσκειν ὀρθῶς καὶ ἐπιτυχῶς θεραπεύειν
τῇ σῇ βουθεΐᾳ καὶ χάριτι τὰς νόσους τῶν
ἐνθάδε προσιόντων. Δὸς αὐτῷ ἐν πίστει καὶ
ἐγάπη ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐν παντί καὶ

πάντοτε τὴν σὴν εἰκόνα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
βλέποντα, ἐν τῷ σῷ ὄνοματι τοὺς πᾶσχοντας
δεχόμενον, καὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον ἔδικιον
καὶ οἶνον ἐπὶ τὰ ἀλγη αὐτῶν ἐπιχέοντα.

Ὅτι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῶν ἱαριάων, καὶ βοί-
την δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ
σου Πατρὶ---

Ἰεκενῆς καὶ ἀπόδους.

138

¹³⁸ Θερμές εὐχαριστίες καὶ πάλι στὸν συντάκτη τῆς ἀκολουθίας γιὰ τὴν καλλιγραφικὴ ἀντιγραφή τοῦ κειμένου ἀπὸ τὸν ἴδιο, τὴν παραχώρηση τῆς ἀδειας δημοσίευσής του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν καθοριστικὴ του συμβολὴ στήν

Οί ευχές υπέρ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων καί μονάδων υγείας φανερώνουν ὅτι ἡ καταφυγή στήν πίστη καί ἡ μετοχή στίς λειτουργικές ευχές υπέρ υγείας δέν ὑποκαθιστοῦν, οὔτε –πολύ περισσότερο– καταργοῦν τήν ἐπιστήμη. Ἐπίκαιρος ἐδῶ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ: «Τίμα ἰατρόν πρός τάς χρείας αὐτοῦ τιμαῖς αὐτοῦ, καί γάρ αὐτόν ἔκτισε Κύριος ... Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καί ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα ... Ἐν αὐτοῖς ἐθεράπευσε καί ἤρε τόν πόνον αὐτοῦ».¹³⁹ Ἐτσι, «ὁ χριστιανός δέν ἔχει κανένα λόγο νά ἀποφεύγει τήν ἰατρική ἢ νά μήν ἀναζητεῖ τούς πιό ἔμπειρους ἰατρούς»,¹⁴⁰ χωρίς βέβαια νά ἐναποθέτει σέ αὐτούς ὅλες τίς προσδοκίες του.¹⁴¹

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά ἡ καταφυγή στήν ἰατρική ἐπιστήμη δέν ἀναιρεῖ τήν ἐπίκληση τῆς θείας βοήθειας. Ἀντίθετα ὁ ἀσθενής ἔχει χρέος νά προβεῖ σέ ἀξιοποίηση ὄλων τῶν μέσων τῆς ἰατρικῆς καί συνεργασθεῖ μέ τόν ἰατρό του. Ἐπιπλέον νά προσευχηθεῖ στόν Θεό νά φωτίσει τόν ἰατρό γιά τή σωστή διάγνωση καί τήν ἐξέυρεση τῆς ἐνδεδειγμένης θεραπείας.¹⁴² Ἡ Ἐκκλησία ἀπέκρουσε τήν οὐμανιστική ἀνθρωπολογία, «γιατί ἐγκλωβίζει τόν ἀνθρωπο στά ὅρια τῆς κτιστότητας καί τῆς θνητότητας».¹⁴³ Εἰδικότερα ἡ ἰατρική ἐπιστήμη ἐνδιαφέρεται γιά τή βιολογική δομή τοῦ ἀνθρώπου καί τή βιολογική διατήρησή του, χωρίς νά ἐνδιαφέρεται γιά τήν ὄντολογική ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου.¹⁴⁴ Παρόλα αὐτά ἡ ἰατρική, ὅπως καί κάθε ἄλλη ἐπιστήμη, εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό καί εἶναι ἀπόλυτα σεβαστή, ὅπως κάθετι πού ἀνήκει στόν Θεό καί προέρχεται ἀπό Ἐκεῖνο.

προσέγγιση τοῦ ὑπό διαπραγματεύση θέματος.

¹³⁹ Σοφία Σειράχ, 38, 1-14.

¹⁴⁰ Γεωργίου Μαντζαρίδη, ὁ. π., 602.

¹⁴¹ «Σπουδαστέον οὔτω κεχρησθαι τῇ τέχνῃ, εἴποτε δέοι, ὡς μή ἐν αὐτῇ τήν πᾶσαν αἰτίαν τοῦ υγιαίνειν ἢ νοσεῖν τίθεσθαι». Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ πλάτος, νεί, 2, PG 31, 1045B.

¹⁴² Βλ. Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, Ὑποθήκες ζωῆς, ἐκδ. Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης, Ἀθήνα ¹⁵2004, 220.

¹⁴³ Γεωργίου Μαντζαρίδη, ὁ. π., 601.

¹⁴⁴ Βλ. Σταύρου Μπαλογιάννη, «Ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου καί τό θαῦμα τῆς ζωῆς», *Τό ἱερόν μυστήριον τοῦ εὐχελαίου*, ὁ. π., 171. Γιά τόν καθορισμό τῆς ἐννοιας τῆς υγείας μέ βάση φαινομενολογικά κριτήρια βλ. τοῦ ἴδιου, «Τό μαρτύριον τῆς σαλότητος. Ἀναφορά εἰς τόν ἅγιον Συμεῶνα τόν διά Χριστόν σαλόν», *Πρακτικά ἰδ' θεολογικοῦ συνεδρίου μέ θέμα: «Ἡ μήτηρ ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία»*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1994, 323-324.

Γ' ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἡ συνάφεια ἀσθένειας καί υγείας τῶν πιστῶν ἦταν ἀνεκαθεν κύριο αἶτημα ὄλων τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Ἡ συνάφεια αὐτή ἀποτελέσκει ζητούμενο τῶν εἰδικῶν ἀκολουθιῶν καί εὐχῶν τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου τήν ἐποχή πού ἐκδόθηκε.

Ὅπως ὅμως συμβαίνει καί σέ πολλές ἄλλες περιπτώσεις, ἡ συνάφεια αὐτή σήμερα δέν ἐξασφαλίζεται ἀπόλυτα, διότι ὀρισμένα εὐχολογιακά κείμενα δέν χρησιμοποιοῦνται πλέον· σέ ἄλλα πάλι ἀπηγοῦνται ἀντιλήψεις περί ἀσθένειας, πού σήμερα δέν εἶναι ἀποδεκτές. Παράλληλα διατυπώνονται αἰτήματα πιστῶν ὑπέρ υγείας, πού δέν ἱκανοποιοῦνται ἀπό τίς εὐχές τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου.

Τό κενό αὐτό καλύφθηκε κατὰ καιρούς ἀπό μεμονωμένες ἐκδόσεις εὐχῶν ἢ εὐχολογιῶν, εἴτε ἀπό ἰδιῶτες εἴτε ἀπό ἐκκλησιαστικούς φορεῖς. Δέν ἔλειψε καί σύνταξη νέων εὐχῶν, σέ ὀρισμένες περιπτώσεις χωρίς τήν ἀπαιτούμενη ἐκκλησιαστική ἔγκριση ἢ ἔστω μέ τήν ἐκ τῶν ὑστέρων χορήγησή της. Αὐτοσχεδιασμοί τῶν ἱερέων κάλυψαν ἐν μέρει τή συνάφεια υγείας καί ἀσθένειας τῶν πιστῶν. Οἱ παραπάνω προσπάθειες, ὅσο ἀξιόλογες κι ἂν εἶναι, λειτουργοῦν ἀποσπασματικά.

Ἐπιβάλλεται λοιπόν ἡ Ἐκκλησία νά ἀναλάβει πρωτοβουλία γιά τήν κάλυψη τῶν σύγχρονων εὐχολογιακῶν ἀναγκῶν. Εἰδικότερα, γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς συνάφειας μεταξύ υγείας καί ἀσθένειας τῶν πιστῶν. Στό πλαίσιο αὐτό θά πρέπει νά γίνεи:

- α) ἀξιολόγηση καί ἀξιοποίηση τῶν ἐπιμέρους πρωτοβουλιῶν.
- β) ἐπανεξέταση τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐν χρήσει Εὐχολογίου.
- γ) ἐπανεξέταση τοῦ περιεχομένου ὀρισμένων εὐχῶν.
- δ) βελτιωμένη ἐπανεκδοση τοῦ Εὐχολογίου.
- ε) εὐρεῖα κυκλοφορία ἑνός νέου Εὐχολογίου σέ εὐχρηστή μορφή καί σχῆμα.
- ς) λειτουργική ἀγωγή τῶν πιστῶν γιά τήν ἀποφυγή μαγικῶν καί δεισιδαιμονικῶν νοοτροπιῶν.

ζ) κατάργηση τῶν αὐτοσχεδιασμῶν, πού διακωλύουν μία πελατειακή σχέση μεταξύ κληρικῶν καί πιστῶν.

Ἐκδόσεις Εὐχολογίων

- Eucologio Barberini*: S. Parenti - E. Velkovska, *L' Eucologio Barberini gr. 336*, [Bibliotheca «Ephemerides Liturgicae» «Subsidia», 80], ed. C.L.V. - Edizioni Liturgiche, Roma 1995.
- Euchologion Goar*: Jacobus Goar, *Euchologion sive Rituale Graecorum*, ed. Akademische Druck – U. Verlagsanstalt, Graz 1960.
- Εὐχολόγια Dmitrievskij*: Alexeij Dmitrievskij, *Opisanie liturgitseskich rukopise*, t. 2: Εὐχολόγια, Kiev 1901 (φωτοτυπική ἀνατύπωση, Hildesheim 1965).
- Εὐχολόγιον Ματθαιάκη*: Μητροπολίτου Ν. Ἰωνίας Τιμοθέου Ματθαιάκη, *Ἐγκόλπιον Εὐχολόγιον*, ἐν Ἀθήναις ²1985.
- Ἀγιασματάριον*: *Μικρόν Εὐχολόγιον ἢ Ἀγιασματάριον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι ⁹1984.
- Μικρόν Εὐχολόγιον*: *Μικρόν Εὐχολόγιον ἢ Ἀγιασματάριον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι ¹⁷2007.
- Μέγα Εὐχολόγιον*: *Εὐχολόγιον τό Μέγα*, ἔκδ. Ἀστέρος, Ἀθῆναι 1970.
- Εὐχολόγιον Σιμωνόπετρας*: *Εὐχολόγιον Α΄ Ἀγιασματάριον περιέχον τάς ἀκολουθίας τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ, τοῦ εὐχελαίου ὡς καί διαφόρους περιστατικὰς εὐχάς*, ἔκδ. Ἰ. Μ. Σίμωνος Πέτρας, Ἅγιον Ὅρος ²2002.